

**Vilniaus Universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Lauros Norvaišytės,
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

Paslaugų sutartys: CK ir DCFR palyginimas

Recenzentė: lekt. dr. Jūratė Truskaitė - Paškevičienė

Vilnius 2011

TURINYS

IŽANGA	3
I. PASLAUGŲ SUTARTIES SAMPRATA LYGINANT CK IR DCFR	8
1. PASLAUGŲ SUTARTIES SĄVOKA	8
2. PASLAUGŲ SUTARTĮ KVALIFIKUOJANTYS POŽYMIAI	11
3. PASLAUGŲ SUTARTIES ATRIBOJIMAS NUO KITŲ SUTARČIŲ.....	18
II. PASLAUGŲ SUTARČIŲ ŠALYS: PASLAUGŲ TEIKĖJAS IR KLIENTAS	21
1. PASLAUGŲ SUTARTINIAI SANTYKIAI TARP PASLAUGŲ TEIKĖJO IR KLIENTO	21
2. PASLAUGŲ TEIKĖJO TEISĖS IR PAREIGOS	26
3. KLIENTO TEISĖS IR PAREIGOS.....	30
III. PASLAUGŲ KAINA IR APMOKĖJIMAS	37
IV. PASLAUGŲ SUTARČIŲ NEĮVYKDYMO TEISINĖS PASEKMĖS	41
IŠVADOS	49
LITERATŪROS SĄRAŠAS	52
SANTRAUKA	56
SUMMERY	57

Ižanga

Temos aktualumas. Istorinės aplinkybės susiklostė taip, kad sutartis tapo vienu iš svarbiausių civilinės apyvartos atributų. Dėl šios priežasties sutarčių teisė susiformavo kaip atskiras institutas. Visų šalių civiliniai ir prekybos kodeksai turi detalizuotas teisės normas, reguliuojančias sutartinius prievolinius santykius, reglamentuojančias konkrečias sutartis ir šalių teises bei pareigas, kylančias iš sutarčių. Be to, kai kuriose šalyse papildomai yra priimti specialūs įstatymai dėl sutarčių¹. Vienas iš paminėtų yra Europos Sąjungos jurisdikcijos Bendros principų sistemos projektas² (toliau tekste - DCFR³). 2010 – 2014 m. Stokholmo programoje Europos Komisija raginama pateikti pasiūlymą dėl Europos sutarčių teisės bendros principų sistemos, kuri turėtų būti neprivalomas pagrindinių principų, sąvokų apibrėžčių ir pavyzdinių taisyklių rinkinys, kuriuo naudotųsi Sąjungos lygmens teisės aktų leidėjai, kad būtų užtikrintas didesnis teisėkūros proceso nuoseklumas bei aukštesnė kokybė⁴. Lietuvoje, kaip ir kitose civilinės teisės tradicijos šalyse, yra aiškiai įtvirtintas ir nusistovėjęs sutartinių santykių reglamentavimas, kurį reguliuoja Civilinis kodeksas⁵ (toliau tekste – CK) bei kiti įstatymai⁶, atsižvelgiant į sutarties objektą. Neabejotinai kyla klausimas, ar įmanoma suvienodinti sutartinius santykius, skirtingai reglamentuojamus įvairiose Europos šalyse? Kaip šis procesas paveiktų Lietuvos sutarčių nusistovėjusią teisės doktriną?

Kita vertus, įvairios tarptautinės ir regioninės organizacijos, pripažįstančios, kad skirtingos sutarčių teisės normos kliudo tarptautinei prekybai, siekė tokias kliūtis pašalinti rengdamos vienodas pavyzdines normas. Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisija (UNCITRAL⁷) sukūrė praktiškai visuotinį prekių pirkimo ir pardavimo sandorių tarp įmonių standartą – Vienos konvenciją dėl tarptautinio prekių pirkimo – pardavimo sutarčių, kuri taikoma, jei sutarties šalys nepasirinko kitos taikytinos teisės. Tarptautinis

¹ STANISLOVAITIS, R. *Lietuvos komercinė teisė*. Vilnius: UAB „Ekonomikos mokymo centras“, 2003, p. 107.

² Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Aquis Group), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, interim outline Editon, Munich, Sellier: European Law Publishers, 2008.

³ angl. The Draft of Common Frame of Reference.

⁴ 2010 balandžio 26 d. Europos Komisijos (EK) sprendimas Nr. (2010/233/ES) dėl Europos sutarčių teisės bendros principų sistemos ekspertų grupės įkūrimo.

⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas patvirtintas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymu 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr.VIII-1864 (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262);

⁶ Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1998, Nr. 32-852.

⁷ Angl. United Nations Commission on International Trade Law.

privatinės teisės unifikavimo institutas (UNIDROIT⁸) parengė tarptautinių komercinių sutarčių principus - tai yra pavyzdinės prekių pardavimo ir paslaugų teikimo normos. Šiomis priemonėmis sukurti standartai, kuriais kaip pavyzdinėmis normomis vadovaujasi viso pasaulio įstatymų leidėjai ir komercinių sutarčių šalys, kurios jų negali pasirinkti kaip tam tikrus sutarčių aspektus reglamentuojančios teisės, tačiau gali įtraukti kaip nuorodą, kaip numatyta Romos I reglamento⁹ 3 straipsnyje kartu su 13 konstatuojamąja dalimi. Vis dėl to jie taikomi tik tarp įmonių sudaromoms sutartims, o Vienos konvencija – tik prekių pirkimui ir pardavimui. Be to, nėra mechanizmo, užtikrinančio vienodą jų taikymą valstybėse narėse. Galiausiai šiomis priemonėmis nekliudoma taikyti imperatyvias nacionalines normas¹⁰. Tačiau išlieka pavojus, jog Bendros principų sistemos projektas gali būti nevienodai ir skirtingu metu įgyvendinamas, gali būti neteisingai interpretuotas ar iš viso nepaisomas.

Tuo tarpu kalbant apie paslaugų sutartis, atkreiptinas dėmesys į esminius DCFR ir CK paslaugų sutarties skirtumus. Atkreiptinas dėmesys tai, kad skiriasi šių dviejų institutų paslaugų sutarties samprata ir pačių paslaugų pobūdis, tačiau pažymėtina, kad nepaisant šių skirtumų, dauguma nuostatų, įtvirtintų CK ir DCFR, kurios reguliuoja paslaugų sutarčių santykius, sutampa. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, šiame darbe bus analizuojami aukščiau minėti skirtumai bei panašumai, siekiant nustatyti ar įmanomas DCFR ir CK suderinamumas, ir ar toks derinimas nebūtų per daug drastiškas Lietuvoje nusistovėjusiai paslaugų sutarčių doktrinai.

Tyrimo tikslas. Paslaugų sutartys yra plačiai naudojamas civilinės teisės atributas tarptautiniu mastu, todėl geografinė tyrimo teritorija neapsiribos vien Lietuvos Respublika – bus įvertinta ir kitų šalių metodika, konkrečiau – Europos Sąjungos šalių narių.

Siekiant šio darbo nuoseklumo ir išsamumo, jame nebus analizuojamas paslaugų sutarties instituto veikimas specifinėse civilinės teisės paslaugų sutarčių srityse, tokiose kaip asmens sveikatos priežiūra ar turizmo paslaugų sferos. Be to, darbe nebus nagrinėjama teisės istorija, susijusi su paslaugų sutartimis, analizė, kilmė bei kaita.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, šio darbo tikslas yra identifikuoti ir išanalizuoti teorinius ir praktinius paslaugų sutarčių, kaip civilinės teisės instituto, teisinio kvalifikavimo

⁸ Angl. International Institute For The Unification Of Private Law.

⁹ 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (OL L 177, 2008 7 4, p. 6.).

¹⁰ 2010 m. liepos 1 d. Europos Komisijos (EK) Komisijos žalioji knyga Nr. 348 dėl politinių galimybių sukurti Europos sutarčių teisę vartotojams ir įmonėms.

bei taikymo civilinėje apyvartoje, teismų praktikoje, skirtumus ir panašumus, lyginant DCFR ir CK įstatymų leidėjų įtvirtintas normas.

Kitos paslaugų rūšys ir bendrosios sutarčių nuostatos šiame darbe bus aptariamoms tik tiek, kiek tai bus būtina, siekiant atskleisti paslaugų sutarties bendrąją esmę ir problematiką. Darbe siekiama įvertinti tiek DCFR, tiek CK paslaugų sutarties instituto ypatumus bei šių santykių turinį.

Taip pat būtina pabrėžti, kad šiame darbe nebus atskirai nagrinėjama kitų civilinės teisės tradicijos šalių paslaugų sutarties institutas, nes darbas yra konkrečiai ir tikslingai orientuotas į esminį DCFR ir CK paslaugų sutarties instituto palyginimą. Dėl minėtų priežasčių, bus analizuojamas CK paslaugų sutarčių bei iš dalies - tiek, kiek tai bus susiję ir taikoma paslaugų sutarčių reguliavimui - bendrosios sutarčių normos. Taip pat bus analizuojamas Bendros principų sistemos projektas, kuris laikytinas kaip vakarų Europos šalių jurisdikcijos rinkinys, kuriame yra išreikštas ir suderintas kiekvienos iš šių šalių teisinių santykių reglamentavimas.

Tyrimo objektas. Siekiant visapusiškai išanalizuoti paslaugų sutarties instituto taikymą bei teisinį reguliavimą lyginant DCFR ir CK, darbas bus pradedamas nuo paslaugų sutarties sąvokos aiškinimo, toliau seks kvalifikuojantys požymiai ir atribojimas nuo kitų sutarčių – tai pirmasis darbo skyrius. Išaiškinus šiuos požymius, antroje darbo dalyje bus nagrinėjami sutarties šalių santykiai, jų teisės ir pareigos. Trečiojoje dalyje bus aptariama paslaugų kaina ir apmokėjimas, o ketvirtoji dalis skirta sutarčių neįvykdymo teisinių pasekmių aiškinimui.

Kiekviena darbo dalis bus nagrinėjama remiantis aktualia moksline literatūra, norminiais teisės aktais, teisinėje doktrinoje vyraujančiais principais bei teismų praktika.

Apibendrinant, darytina išvada, kad išnagrinėjus tyrimo sudėtinę dalį, paslaugų sutarties institutas bus išanalizuotas ir įvertintas teisinio reguliavimo bei jo taikymo aspektu, kuriuo remiantis bus atskleista šio instituto reikšmė, teisinio reguliavimo trūkumai ar privalumai.

Tyrimo metodika. Magistriniame darbe, analizuojant paslaugų sutarties instituto taikymą bei teisinį reguliavimą lyginant DCFR ir CK, kompleksiskai bus naudojami šie tyrimo metodai: lyginamasis, teorinis, loginis, sisteminis bei teleologinis.

Vienas iš pagrindinių tyrimo metodų – lyginamas. Šis tyrimo metodas naudojamas lyginant paslaugų sutarčių reglamentavimą Lietuvoje ir Europos tarptautinius dokumentus, tokius kaip DCFR, kuriais siekiama harmonizuoti ir vienodinti sutarčių teisės praktiką. Lyginamasis metodas naudojamas siekiant palyginti Lietuvos bei vakarų Europos civilinės teisės sistemos pozicijas, skirtumus ar panašumus. Taip pat bus lyginamos atskiros paslaugų sutarties dalys, nurodytos aukščiau pateiktame tyrimo objekte.

Teorinis metodas taikomas analizuojant paslaugų sutarties institutą tiek Lietuvos, tiek kitų Europos šalių mastu. Šis metodas taip pat sietinas ir su procedūrų, būdų ir priemonių tobulinimu, nagrinėjimu bei tikrinimu. Remiantis teoriniu metodu taip pat bus nagrinėjama ir mokslinė literatūra.

Darbe neapsieita be loginio tyrimo metodo. Pasitelkus šį metodą, vertinami, analizuojami klausimai, formuojami apibendrinimai bei daromos išvados. Taip pat šis metodas naudotas analizuojant teismų praktikos argumentaciją.

Darbe taip pat remtasi sisteminiu bei teleologiniu tyrimo metodu, kurie buvo taikomi aiškinant tikrąją teisės normų reikšmę. Sisteminis metodas naudotas siekiant išanalizuoti paslaugų sutarties santykius reglamentuojančias CK normas. Teleologinis metodas labiau taikytinas aiškinant kitų šalių įstatymų leidėjų pozicijas bei gretinant institutus.

Apibendrinant tyrimo metodiką, pažymėtina, kad visi šie aukščiau išvardinti metodai yra naudojami siekiant kuo nuoseklesnės, detalizuotos bei išsamesnės magistrinio darbo analizės.

Tyrimo šaltiniai. Paslaugų sutarties institutas yra plačiai išnagrinėtas tiek Lietuvos mokslo darbuose, tiek kitų užsienio šalių. Tačiau nėra aiškiai apibrėžtas teisės aktų leidėjų, kas sukelia nemažai ginčų. Šiuo klausimu yra išleista įvairiausių šaltinių: civilinės teisės vadovėliai, mokslinio pobūdžio straipsniai, komentarai. Bene pagrindinis šio darbo šaltinis - Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Kitas nemažiau reikšmingas - Bendros principų sistemos projektas, kuris pateikia Europos Sąjungos teisėkūros poziciją magistrinio darbo nagrinėjama tema. Nemažai remtasi užsienio šalių teisėkūros atstovų moksliniais darbais. Lietuvoje galiojantį paslaugų sutarčių išaiškinimą galima rasti nagrinėjant Lietuvos teismų praktiką. Todėl nagrinėjant tam tikras normas buvo remtasi ir teismų praktikos išaiškinimais.

Kalbant apie tyrimo šaltinius bendrai, pažymėtina, kad daugumoje jų yra pateikiama tik bendrojo pobūdžio informacija, tokia kaip sąvoka, šalys, reikšmė, šie bruožai labiau būdingi kalbant apie vadovėlius ar mokslinio pobūdžio straipsnius, nors pastarųjų būta ir

analizuojamojo pobūdžio. Į šio instituto analizę labiau yra linkę užsienio šalių autoriai. Bendrųjų sutarčių principams aptarti remtasi Civilinio kodekso šeštosios knygos „Prievolių teisė“ pirmojo tomo komentaru¹¹. Komentaras taip pat naudotas plačiau paaiškinti CK įtvirtintoms normoms, reguliuojančioms paslaugų sutartinius santykius. Pagrindiniai naudoti šaltiniai magistrinio temai atskleisti ir ją išnagrinėti - Bendros principų sistemos projektas ir Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Šie du pagrindiniai dokumentai buvo naudojami paslaugų sutarčių institutui palyginti: nustatyti skirtumus bei panašumus ar trūkumus. Taip pat neapsieita be teismų praktikos. Teismų praktika buvo naudojama teoriniams aspektams pagrįsti ar platesniam normų paaiškinimui.

Pažymėtina, kad magistrinio darbo tema atskleidžiama remiantis tyrimo šaltinių analize, vadovaujantis juose pateikiama informacija, jų reglamentavimu bei jų išaiškinimais.

¹¹ MIKELĖNAS, V., *et al.* Civilinio kodekso šeštosios knygos „Prievolių teisė“ pirmo tomo komentaras. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2003.

I. Paslaugų sutarties samprata lyginant CK ir DCFR

1. Paslaugų sutarties sąvoka

Sąvoka paprastai suprantama kaip viena iš esminių mokslinių elementų, kuri apibūdina objektyviasias savybes, nustato reiškinių bruožus bei esmę. Paslaugų sutartis yra sudėtingas teisinis darinys, turintis labai platų rūšių spektrą.

Paslaugų sutarties sąvoka yra pateikta CK 6.716 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodyta, kad paslaugų sutartimi viena šalis (paslaugų teikėjas) įsipareigoja pagal kitos šalies (kliento) užsakymą suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu (atlikti tam tikrus veiksmus arba vykdyti tam tikrą veiklą), o klientas įsipareigoja už suteiktas paslaugas sumokėti. Esminis paslaugų sutarties dalykas yra paslaugų teikimas, kuris pasižymi tam tikra veikla, kitaip tariant, paslaugų teikėjas įsipareigoja atlikti tam tikrą veiklą, kurios rezultatas yra neatskiriamas nuo pačios veiklos.

Paslaugų teikimo sutarties dalykas nesusijęs su materialaus objekto sukūrimu. Šios sutarties dalyko išskirtinis požymis yra dar ir tai, kad paslaugos teikėjas negali garantuoti, jog paslaugų sutartis bus įvykdyta¹². CK 6.716 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad paslaugų teikėjas įsipareigoja suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas. Tai pažymi paslaugų pobūdžio įvairovę: tiek intelektinės, tiek fizinės. CK 6.716 straipsnio 3 dalyje pateikiamas pavyzdinis paslaugų sąrašas: audito konsultacinių, sveikatos priežiūros, veterinarijos, informacijos, mokymo, turizmo ir kitos atlygintinės paslaugos. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atlygintinų paslaugų teikimo sutartį reguliuojančios CK normos netaikomos rangos, mokslo tyrimo, bandomųjų, konstravimo ir technologinių darbų, pavedimo, komiso, vežimo, krovinių ekspedicijos, pasaugos, banko indėlio, banko sąskaitos, turto patikėjimo sutartims ir atsiskaitymų teisiniams santykiams. Taip yra todėl, kad šių sutarčių dalykas yra ne tik veiksmai, kaip numatyta paslaugų sutartyse, bet tų veiksmų, kurie atliekami pagal šias sutartis, rezultatas. Šios sutartys yra labiau artimos rangos sutarčiai nei paslaugų.

Kiek kitokia koncepcija yra įtvirtinta Europos Sąjungos teisės vienodinimo jurisdikcijoje. Europos sutarčių teisės vienodinimo priemonė turėtų padėti spręsti pirmiau nurodytas skirtingų sutarčių teisės normų keliamas problemas, o vartotojams ir įmonėms

¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. liepos 9 d. nutartis c. b. uždaroji akcinė bendrovė „IMG Company“ v. A. M., Nr. 3K-3-335/2010, kat. 36.1; 42.9; 42.10; 54.1.

netapti papildoma našta arba sunkumu. Be to, ja turėtų būti užtikrinamas aukštas vartotojų apsaugos laipsnis. Vienodinimo priemonė turėtų išsamiai reglamentuoti savo taikymo sritį ir būti savarankiška, t. y. nuorodų į nacionalinius įstatymus arba tarptautinius dokumentus turėtų būti kuo mažiau¹³.

Analizuojant Europos Sąjungos paslaugų sutarčių praktiką, pastebėtina, jog intensyviai siekiama suvienodinti šį institutą tarpvalstybiniu teisės doktrinos atžvilgiu. Susieti dažniausiai naudojamus standartus tarp skirtingų jurisdikcijų yra pirminė ir būtina sąlyga, siekiant paslaugų sutarčių procedūrų vienodinimo. Toks metodas sėkmingai pritaikytas Jungtinėse Valstijose, kur komercinės teisės ekspertų parengtą Bendrąjį komercinį kodeksą (angl. *Uniform Commercial Code*), kuriam pritarė nešališkos pusiau valstybinės organizacijos¹⁴, perėmė visos, išskyrus vieną, iš 50 valstijų. Europos Sąjungos jurisdikcijos atstovai parengė Bendros principų sistemos projektą, kurio pagrindinis uždavinys – nustatyti balansą tarp nusistovėjusių normų ir nacionalinių tradicinių sutartinių santykių. DCFR ketvirtosios knygos C dalis nustato paslaugų sutarčių reguliavimą. DCFR IV.C. knyga su kai kuriais pakeitimais iš esmės perėmė Europos sutarčių teisės principus paslaugų sutartims (angl. – *Principles of European Law on Service Contracts*, toliau – PEL SC)¹⁵ nuostatas. Pagrindinis bruožas, skiriantis PEL SC ir DCFR IV.C. knygą yra tas, kad PEL SC bendrųjų nuostatų skyrius DCFR IV.C. knygoje buvo padalintas į du atskirus skyrius, tačiau iš esmės tiek DCFR, tiek PEL SC pateikia analogiškus paslaugų sutarties apibūdinimus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kas yra laikoma paslaugų sutarties objektu, tai yra – kokios teiktinos paslaugos yra priskiriamos paslaugų sutartims. Priešingai nei pateikiama CK, DCFR paslaugų sąrašas yra kitokio pobūdžio: statybų, perdirbimo, saugojimo, dizaino, informacijos bei konsultacinės, ir gydymo paslaugos.

Nagrinėjant paslaugos sutarties sąvokos reikšmę kitų Europos šalių paslaugų sutarčių reglamentuojančių normų aspektu, matyti, kad ne visose šalyse yra ta pati sutarties sąvokos reikšmė. Pasak profesoriaus S. Vogenauer, Anglijos teisėje sutarties sąvoka nebūtinai bus tapatinama su prancūzų. Tipiškas pavyzdys yra tai, kad anglų sutarčių teisėje, sutartis yra prilyginama sandoriui kaip teisiškai įpareigojančiam susitarimui, kuomet išskiriami šalių

¹³ 2010 m. liepos 1 d. Europos Komisijos (EK) Komisijos žalioji knyga Nr. 348 dėl politinių galimybių sukurti Europos sutarčių teisę vartotojams ir įmonėms.

¹⁴ Bendrasis komercinis kodeksas dažnai peržiūrimas, jo pakeitimus kartu priima Bendros teisės komisija (angl. *Uniform Law Commission*), atsakinga už vienodų valstijų įstatymų rengimą ir skatinimą tais atvejais, kai įmanoma ir pageidaujama turėti vienodą teisę, ir Amerikos teisės institutas (angl. *American Law Institute*), kuris atlieka svarbius mokslinius teisės aiškinimo, modernizavimo ir tobulinimo tyrimus.

¹⁵ BARENDRECHT, M., et al. *Study Group on a European Civil Code. Principles of European Law. Service Contracts*. Oxford: Oxford University Press, 2007.

interesai. Kitur, pavyzdžiui, dovana būtų prilyginama sutartiniams santykiams¹⁶. Paslaugos gali būti teikiamos pagal sutartį tarp paslaugų teikėjo ir gavėjo, arba nepriklausomai nuo sutarties, pavyzdžiui, bankininkai, agentai ar finansininkai suteiks savo paslaugas be jokių sutartinių įpareigojimų. Tačiau yra daug paslaugų teikimo sutarčių, į kurias įtrauktas ir prekių tiekimas.

Paslaugų sutarties sąvoka yra pateikta DCFR IV.C. – 1:101 dalyje, kurioje nurodyta, kad paslaugų sutartimi, pagal kurią viena šalis – paslaugų teikėjas, įsipareigoja teikti paslaugas kitai šaliai – klientui, mainais už kainą. Ši DCFR pateikiama paslaugų sutarties sąvoka yra labai panaši į įtvirtintą CK paslaugų sutarties sąvoką, tačiau šiek tiek platesnės prasmės, nes, pavyzdžiui, CK sąvokos apibrėžime yra pažymima, kokio pobūdžio paslaugos teikiamos paslaugų sutarties pagrindu, o šioje sąvokoje – ne. Tačiau įdomiausia tai, kad toliau tęsiamame šios sąvokos apibrėžime yra nurodyta, kad paslaugų teikėjas gali teikti klientui paslaugas ir kitaip nei mainais už kainą. CK tokios galimybės nenumato, priešingai – paslaugų sutartys yra įvardinamos kaip atlygintinės.

Šioje DCFR dalyje, kaip ir CK, yra pateikiamas paslaugų sąrašas, kas yra laikoma paslaugomis, tai gali būti: statybos, apdirbimo, sandėliavimo, projektavimo, informacijos ar konsultavimo bei gydymo paslaugos. Čia pat pažymima, kas nėra laikoma paslaugų sutarties objektu: transporto, draudimo, apsaugos bei finansinių produktų tiekimo ar finansinės paslaugos. Analizuojant šį sąrašą, pastebėtina, kad paslaugų sutarties objektai, lyginant DCFR ir CK, apima ir tas pačias ir skirtingas sritis. Kaip antai statybos ar projektavimo paslaugos, pagal CK reguliavimą yra priskiriamos rangos sutarčiai, o DCFR jas prilygina paslaugų sutarties institutui. Tai yra vienas esminių skirtumų lyginant DCFR ir CK paslaugų sutarties sąvokos nuostatas.

Apibendrinant DCFR ir CK paslaugų sutarties sąvokos išaiškinimus, darytina išvada, kad CK įtvirtinta paslaugų sutarties sąvoka yra siauresnė savo prasme, nes apima konkrečias, daugiau intelektualinio pobūdžio paslaugas, o DCFR – tiek intelektualinio pobūdžio paslaugas, kurios sutampa su CK pateikiamomis paslaugomis, tiek fizinio pobūdžio, kas pagal CK yra išskiriama į atskirą – rangos sutarties institutą. Pažymėtina, kad pagal DCFR reguliavimą, paslaugų sutarties objektas gali būti susijęs su materialaus dalyko sukūrimu, tačiau gali būti ir nesietinas, priklausomai nuo objekto. CK požiūriu, paslaugų teikimo sutarties dalykas nėra susijęs su materialaus objekto sukūrimu, kitaip tariant, veiklos rezultatas nėra atskiriamas

¹⁶ 2009 m. kovo 19 d. Europos Sąjungos komiteto DCFR ataskaita.

nuo pačios veiklos. Tačiau pažymėtina ir tai, kad įstatymų leidėjas tikslaus visų galimų paslaugų sutarčių apibendrinimų neįvardija ir pateikia tik pačias bendriausias šių sutarčių praktinio pritaikymo nuostatas, didžiąją dalį palikdamas nustatyti pačioms šalims¹⁷. Tokios pat nuomonės laikosi ir Marco B. M. Loos, jis taip pat teigia, kad aiškaus paslaugų sutarties sąvokos apibrėžimo neturi nei viena teisinė sistema¹⁸.

Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad tiek Lietuvos teisės sistemoje, tiek Europos, paslaugų sutartimi gali būti laikytini tie objektai, kurie neprieštaruja teisėkūros apibrėžtomis paslaugų sutarčių sąvokoms. Tačiau kyla klausimas, ar pakanka vien sąvokos apibrėžtumo? Manytina, kad vien sąvokos nepakanka, pavyzdžiui, norint atriboti paslaugų sutartį nuo rangos. Pažymėtina, kad paslaugų sutarčiai *mutatis mutandis* taikomos rangos sutarties nuostatos. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad paslaugų sutarties sąvokos reikšmė nėra laikytina paslaugų sutartį atribojančiu bruožu nuo kitų sutarčių.

2. Paslaugų sutartį kvalifikuojantys požymiai

Sutarties laisvės principas užtikrina šalims teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises ir pareigas (CK 6.156 straipsnis). Šalių pasiektas susitarimas, įformintas teisės aktų pripažįstama tvarka, tampa teisiškai įpareigojančiu aktu - jame nustatomos teisės ir pareigos. Sprendžiant ginčus, kylančius iš sutartinių santykių, nevalia ignoruoti sutarties šalių valios ir vadovautis vien įstatymo nuostatomis. Teismas, sprenddamas sutartinių ginčų klausimus, nuo sutarties sąlygų turinio gali (ir privalo) nukrypti ir vadovautis teisės normomis tik tada, kai šalių sutartis prieštaruja bendriesiems teisės principams (CK 1.5 straipsnis), viešajai tvarkai (CK 1.81 straipsnis) ar imperatyviosioms įstatymo nuostatomis (CK 6.157 straipsnis)¹⁹.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota sutarčių aiškinimo taisyklių taikymo praktika patvirtina, jog konkrečios sutarties aiškinimas yra fakto klausimas. Tačiau taisyklių,

¹⁷ TATOL, R. Reikalavimai sutarties turiniui (3). Atlygintinių paslaugų teikimo sutarčių ypatumai. *Vadovas ir pasaulis* [interaktyvus]. 2007, nr. 11, p. 56.

Prieiga per internetą:

<[http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20\(3\).%20ViP%202007%20Nr.%202011.pdf](http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20(3).%20ViP%202007%20Nr.%202011.pdf)> [žiūrėta 2011-02-03].

¹⁸ LOOS, M. B. M. *Service contracts*, p. 6 [interaktyvus].

Prieiga per internetą:

<<http://ssrn.com/abstract=1542506>> [žiūrėta 2011-02-15].

¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis c. b. AB DnB NORD bankas v. P. A. B., Nr. 3K-3-559/2010, kat. 54.

reglamentuojančių sutarties aiškinimą, taikymas yra teisės klausimas. Taigi sutarties aiškinimo taisyklių taikymas yra teisės klausimas.

Sutartinių teisinių santykių teisinio kvalifikavimo ir sutarčių aiškinimo taisyklės yra suformuluotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo precedentuose bei konkrečiose bylose. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 1998 m. balandžio 15 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje *Valstybinio socialinio draudimo valdybos Visagino miesto skyrius v. UAB „Rina”*, Nr. 34-21/1998, kategorija 21²⁰, išaiškino, kad „sutartis, kaip šalių valią išreiškiantis susitarimas, turi būti aiškinama atsižvelgiant į tikruosius šalių ketinimus, į tikrąją jų valią, o ne tik į rašytinės sutarties gramatinį tekstą”. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2000 m. vasario 2 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje *Ž. S. v. H. C.*, Nr. 3K – 7 – 23/2000, kategorija 43²¹, nurodyta, kad „teisinių santykių kvalifikaciją lemia ne šalių pavartota terminija, o tų santykių turinys, kaip tuos santykius šalys beįvardintų”. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. balandžio 3 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje *AB „Turto bankas” v. UAB „Vaidluvé”*, Nr. 3k-3-406/2000, kategorija 14²², nurodyta, kad „esant ginčui dėl sutarties turinio bei sąlygų, sutartis aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, o ne vien remiantis pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Be to, sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes. Aiškinant sutartį taip pat turi būti atsižvelgiama į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas reikšmingas aplinkybes”. Analogiškos sutarčių aiškinimo taisyklės suformuluotos ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. lapkričio 8 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje *I. B. v. A. G. ir kt.*, Nr. 3K-3-1145/2000, kategorija 42²³ ir 2001 m. rugsėjo 24 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje *K. G. v. L. P.*, Nr. 3K-3-837/20001, kategorija 15.2.1.1.²⁴ Kaip matyti, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje suformuluotos sutarčių aiškinimo taisyklės reikalauja atsižvelgti į tikruosius sutarties šalių ketinimus, o ne vien

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1998 m. balandžio 15 d. nutartis, civilinėje byloje *Valstybinio socialinio draudimo valdybos Visagino miesto skyrius v. UAB „Rina”*, Nr. 34-21/1998, kategorija 21.

²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 2 d. nutartis, civilinėje byloje *Ž. S. v. H. C.*, Nr. 3K – 7 – 23/2000, kategorija 43.

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. balandžio 3 d. nutartis, civilinėje byloje *AB „Turto bankas” v. UAB „Vaidluvé”*, Nr. 3k-3-406/2000, kategorija 14.

²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. lapkričio 8 d. nutartis, civilinėje byloje *I. B. v. A. G. ir kt.*, Nr. 3K-3-1145/2000, kategorija 42.

²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. rugsėjo 24 d. nutartis, civilinėje byloje *K. G. v. L. P.*, Nr. 3K-3-837/20001, kategorija 15.2.1.1.

formaliai vertinti sutarties tekstą. Bet kuri sutartis turi būti aiškinama sąžiningai, atsižvelgiant į jos pobūdį, rūšį, šalių teisinį statusą ir kitas reikšmingas aplinkybes.

Vertinant šalis siejančių prievolių pobūdį reikia turėti omenyje civilinės teisės doktrinoje priimtą prievolių skirstymą į tris rūšis, priklausomai nuo siekiamo rezultato ir skolininko pareigos pobūdžio. Pagal šį kriterijų prievolės skirstomos į prievoles pasiekti tam tikrą rezultatą, prievoles užtikrinti, kad pareiga būtų vykdoma dedant maksimalias pastangas, ir prievoles garantuoti tam tikrus faktus ar rezultata²⁵.

CK 6.716, 6.717 ir 6.718 straipsnių nuostatose pateikiama paslaugų sutartis kvalifikuojantys požymiai. Vienas iš pagrindinių paslaugų sutartį kvalifikuojančių požymių yra tas, kad paslaugų teikėjas įsipareigoja atlikti tam tikrus veiksmus, nesukurdamas nuo šių veiksmų priklausančio materialaus rezultato. Tačiau šis požymis neįtvirtina nuostatos, kad negali būti sukuriamas konkretus rezultatas paslaugų sutarties atveju. CK 6.718 straipsnio 5 dalyje sakoma, kad jeigu sutartis numato paslaugų teikėjo pareigą pasiekti tam tikrą rezultatą, paslaugų teikėjas gali būti atleistas nuo atsakomybės už šios pareigos neįvykdymą tik dėl nenugalimos jėgos priežasčių.

Tai gi, teikiant paslaugas gali būti siekiama ir tam tikro rezultato, tačiau rezultatas būtų neatskiriamas nuo pačių veiksmų. Rezultatas nebūtų laikomas atskiru ir savarankišku objektu, kurį būtų galima perduoti klientui. Priešingu atveju, tai yra, jei atliekamais veiksmais būtų siekiama sukurti atskirą rezultatą, sutartis turėtų būti kvalifikuojama kaip rangos sutartis, nes atliekamų veiksmų sukuriamas rezultatas yra šią sutartį kvalifikuojantis požymis, taip pat šis požymis atskiria paslaugų sutartį nuo rangos. Analizuojant šį klausimą būtina pabrėžti sveikatos priežiūros sutarties esmę, nes šiuo atveju neįmanoma susitarti dėl atitinkamo rezultato, nes paslaugų teikėjui objektyviai neįmanoma garantuoti, pavyzdžiui, paciento išgydymo, nes šis rezultatas nepriklauso nuo jo valios. Paslaugų teikėjas gali tik prisiimti riziką už pakankamų pastangų dėjimą siekiant laukiamo rezultato.

Analizuojant šį paslaugų sutarties požymį, būtina grįžti prie diskusijos, ar iš tiesų pagal rangos sutartį²⁶ būtinai turi būti sukurtas materialus objektas? Manytina, kad ne, mat nėra numatyta, kad rangos sutarties dalykas yra tik tokie darbai, kuriais galima sukurti

²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. spalio 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Ž. B. individuali įmonė „Sėkmės sistemos” v. AB „Lietuvos telekomas”*, Nr. 3K-3-927/2001, kategorija 31.4; 37.6; 37.7; 37.9; 39.6.1.;49.1.

²⁶ Kalbama apie rangos sutartį, nes ši yra artimiausias paslaugų sutarties institutui, bet to, tai kas CK įtvirtintose normose yra laikoma rangos sutarties objektu, DCFR reguliavime apima paslaugas. Todėl norint palyginti CK ir DCFR reguliuojamų paslaugų sutarčių institutų kvalifikaciją, reikia panagrinėti šį institutą tiek, kiek jis yra susijęs su paslaugų sutartimis.

materialų objektą. Pabrėžtina, kad dažniausiai vykdant rangos sutartis vis dėl to yra sukuriamas materialus dalykas, todėl aukščiau išdėstyta pozicija turėtų būti laikoma, kaip viena iš galimybių, o ne kaip dažna praktika.

Kitokia pozicija vyrauja aiškinant Vakarų jurisdikcijos principus, konkrečiau - DCFR. DCFR IV.C. 1:101 dalyje pateikiama paslaugų sutarties samprata, kuri apima tas sutartis, kurių dalykas yra veiksmai, įskaitant ir statybos, remonto, pasaugos, projektavimo, informacijos teikimo, gydymo paslaugas. Šioms sutartims bendrosios normos taikomos tiek, kiek neprieštaruoja specialiosioms taisyklėms, kurios reguliuoja atskiras paslaugų sutartis pagal sutarties dalyką, kurioms būdingas rezultatas. Šioje vietoje reikėtų paminėti DCFR IV.C. 2:106 straipsnį – pareiga pasiekti rezultatą. Šiame straipsnyje įtvirtinta norma, kad paslaugų teikėjas privalo pasiekti konkretų rezultatą, numatytą paslaugų teikimo sutartyje, kas prieštarautų normoms, numatytioms CK, kalbant apie paslaugų sutartis.

Tai gi, išnagrinėjus šį pirmąjį ir bene svarbiausią paslaugų sutartį kvalifikuojantį požymį, darytina išvada, kad lyginant CK ir DCFR įtvirtintas normas, pagrindinis šio požymio skirtumas yra materialaus rezultato sukūrimas, aiškiau kalbant, jo buvimas ar nebuvimas.

Antrasis paslaugų sutartį kvalifikuojantis požymis yra įtvirtintas CK 6.717 straipsnio pirmoje ir antroje dalyje. Šiose CK dalyse kalbama apie tai, kad paslaugų teikėjas pats privalo teikti paslaugas, turėdamas teisę pasirinkti sutarties įvykdymo būdus ir priemones, jei sutartis nenumato ko kito. Šis požymis yra konkrečiai sietinas su paslaugų teikėjo teisėmis ir pareigomis. Tai reiškia, kad paslaugų teikėjas dirba savo rizika. Rizikos prisiėmimas įstatymų leidėjų yra aiškinamas bendrąja prasme: žalos prisiėmimas, atlyginimo rizika, paslaugų kokybės rizika. Šioje vietoje būtų galima prilyginti DCFR IV.C. 2:105 straipsnį, kuriame yra įtvirtinta paslaugų teikėjo įgūdžių ir rūpestingumo įpareigojimas. Vadovaujantis šiuo straipsniu, paslaugų teikėjas privalo visomis aplinkybėmis atsakingai naudoti savo įgūdžius ir vadovautis kitais įstatymais ir teisinėmis taisyklėmis, kiek tai yra taikoma paslaugų sutarties vykdymui. Pagal šį straipsnį nustatyti paslaugų teikėjo reikalaujami įpareigojimai imtis atitinkamų priemonių, siekiant užkirsti kelią bet kokiam žalos atsiradimui ir kitoms neigiamoms pasekmėms.

Trečiasis paslaugų sutartį kvalifikuojantis požymis iš dalies yra sietinas su antruoju, nes apima vieną iš prieš tai aptartų CK straipsnių, tačiau yra išskirtinas ir su trečiuoju požymiu. CK 6.716 straipsnyje 2 d. ir 6.717 straipsnio 2 d. įtvirtintos nuostatos reiškia paslaugų teikėjo savarankiškumą kliento atžvilgiu. Šis požymis yra būdingas ir kitoms

sutarčių rūšims. Iš esmės paslaugų teikėjo ir kliento nesieja jokie pavaldumo ar kitokie veiksmai galintys apriboti santykius. Paslaugų teikėjo paslaugos vykdymo būdai nėra susiję su klientu jokiais būdais. Nepaisant to, kas išdėstyta, išlieka kliento teisė duoti paslaugų teikėjui nurodymus dėl sutarties vykdymo (CK 6.718 straipsnio 3 d.).

Kaip numatytas šio požymio reguliavimas CK, DCFR taip pat numato kliento nurodymų teikiamybę paslaugų teikėjo atžvilgiu. Ši nuostata yra įtvirtinta DCFR IV.C. 2:107 straipsnyje. Plačiau panagrinėjus šį straipsnį, matyti, kad paslaugų teikėjas turi laikytis visų kliento nurodymų dėl paslaugų atlikimo su sąlyga, kai tai įtvirtinta paslaugų teikimo sutartyje ar kitame dokumente, kuris gali turėti įtakos santykiams tarp paslaugų teikėjo ir kliento.

Analizuojant kvalifikuojamuosius požymius, neišvengiamai susiduriama ir su bendrosiomis sutarčių normomis, kuriomis remiantis nustatomos atskiros paslaugų sutarties normos. Bendroji taisyklė, kad sutarčiai galioti pakanka jos šalių susitarimo. Jei šalys susitaria dėl esminių sutarties sąlygų, sutartis galioja (CK 6.162 straipsnio 2 d.). Taigi CK nenumato kaip būtinų sutarties elementų kai kurių užsienio šalių teisei žinomų dalykų (priešpriešinio patenkinimo, sutarties objekto ir pan.). Tačiau išimtiniais atvejais įstatymas imperatyvia forma gali nustatyti dar vieną būtiną sutarčiai galioti jos elementą – susitarimo formą. Tokiais atvejais šalys savo susitarimą turi informinti taip, kaip reikalauja įstatymas. Įstatymo reikalavimo dėl sutarties formos nesilaikymas gali sukelti dvejopus teisinius padarinius – arba sutarties negaliojimą, arba įrodinėjimo priemonių panaudojimo ribojimą, įrodinėjant sutarties sudarymo faktą. Jeigu įstatymas nenustato privalomų sutarties formų reikalavimų, tai forma nėra sutarties elementas ir šalys gali susitarti dėl sutarties elemento bet kokia forma. Pažymėtina, kad CK gerokai liberalizavo sutarties formai keliamus reikalavimus sumažindamas atvejų, kai sutartis privalo sudaryti raštu ar notarine forma, taip pat leisdamas remtis liudytojų parodymais įrodinėjant sutarties sudarymo ir įvykdymo faktą.

CK 6.189 straipsnis įtvirtina nuostatą, kad teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią. Sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai. Kometuojamojo straipsnio pirmoje dalyje įtvirtintas sutarties privalomumo ir vykditinumo principas – sutartis yra privaloma ją sudariusioms šalims. Tai reiškia, kad sutartis yra šalių tarpusavio teisių ir pareigų atsiradimo šaltinis. Kaip kad visi asmenys privalo laikytis įstatymų, nustatančių visuotinas elgesio taisykles, taip ir šalys privalo laikytis sutarties nustatytų taisyklių. Todėl sutartį galima laikyti individualaus žmonių elgesio reguliavimo priemone. Sutartis yra suderintos šalių valios išraiška, kai nustatomos tik šalims privalomos elgesio taisyklės. Todėl šalys sutartyje negali

nustatyti trečiųjų asmenų teisių ir pareigų, išskyrus įstatymo nustatytas išimtis (CK 6.190 – 6.191 straipsniai.). Šalys privalo laikytis sutarties sąlygų, jas tinkamai vykdyti. Kadangi sutarties sąlygos gali būti aiškiai išreikštos arba numanomos, šalys privalo vykdyti ne tik tas, kurios aiškiai išreikštos, bet ir numanomos sutarties sąlygos, kurias gali lemti tiek sutarties esmė, tiek dispozityvios teisės normos. Be abejo, šalims taip pat privalomos imperatyvios teisės normos, nesvarbu, jos įtrauktos į sutartį ar ne, nes šalys šių normų negali nei panaikinti nei pakeisti.

Kita sutarčių bendroji norma yra įtvirtinta CK 6.195 straipsnyje, kuris teigia, kad jeigu šalys neaptaria tam tikrų sutarties sąlygų, reikalingų sutarčiai vykdyti, tai šias sutarties spragas vienos iš šalių reikalavimu gali pašalinti teismas, nustatydamas atitinkamas sąlygas, atsižvelgdamas į dispozityvias teisės normas, šalių ketinimus, sutarties tikslą ir esmę, sąžiningumą, protingumą ir teisingumo kriterijus. Šiame straipsnyje nustatyta taisyklė, pagal kurias šalinamos sutarties spragos. Sudarius sutartį, pavyzdžiui, ją vykdant, gali kilti klausimų, atsakymų į kuriuos joje neįmanoma rasti, nes šalys paprasčiausiai tokios situacijos nenumatė ir neaptarė. Taigi šiuo atveju susiduriame ne su sutarties aiškinimu tiesiogine prasme, o su jos spragų šalinimu. Šalių nesureguliuotą klausimą, svarbų sutarties vykdymui ar galiojimui, tenka išspręsti ir esamą sutarties spragą užpildyti. Tokiais atvejais šalys gali priimti papildomą sprendimą ir atitinkamai papildyti sutartį. Jeigu jos nesusitaria, sutarties spragas gali užpildyti teismas suinteresuotos šalies prašymu. Tokiais atvejais teismas sutarties spragas užpildo atsižvelgdamas į jos tikslą, esmę, rūšį, taikydamas dispozityvias teisės normas, aiškindamasis šalių ketinimus ir vadovaudamasis sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principais. Šalys sutartyje dažnai aptaria tik pačius pagrindinius klausimus, kurie joms kyla ją sudarant. Kiti klausimai neįtraukiami į sutarties tekstą arba net neaptariami žodžiu, todėl kad šalys dėl savo gyvenimo patirties, susiklosčiusių tarpusavio santykių ar kitų priežasčių turi juos omenyje, bet nemano esant reikalinga įtraukti į sutartį. Taigi šios sąlygos taip pat yra sudedamoji sutarties dalis, nors sutarties tekste ir nėra aiškiai suformuluotos.

CK 6.197 straipsnis nustato, kad sutarties dalyko kokybė nei sutartyje, nei įstatymuose nenustatyta, tai ji turi atitikti protingą ir ne žemesnę už vidutinę kokybę, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes. Sutarties įvykdymo kokybės reikalavimus gali nustatyti tiek pačios šalys, tiek įstatymas. Todėl šis straipsnis taikomas tik kai nei sutartis, nei įstatymas sutarties įvykdymo kokybės nereglamentuoja. Šiame straipsnyje nurodyti du kriterijai, kuriuos tokiais atvejais turi atitikti sutarties įvykdymo kokybė. Pirma, kokybė turi atitikti protingumo reikalavimus atsižvelgiant į sutarties pobūdį, tikslą, vykdymo vietą, šalių

ketinimus ir kitas konkrečias aplinkybes. Protingumo principas šiuo atveju reiškia, kad tokiomis pat aplinkybėmis protingas žmogus, sudarydamas sutartį, būtų tikėjęsis būtent tokios kokybės. Antra, kokybė turi būti ne blogesnė už vidutinę, taigi tokiais atvejais nereikalaujama aukščiausios kokybės, bet negalimas ir blogiausios kokybės įvykdymas. Vidutinė kokybė nustatoma atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes (rinkos reikalavimus, sutartį vykdančios šalies kvalifikaciją, sutarties sudarymo vietą, tikslą, šalių ketinimus ir taip toliau.).

Apibendrinant paslaugų sutartį kvalifikuojamus požymius, darytina išvada, kad šių požymių galima išskirti ir daugiau, o norint apibendrinti šiuos požymius platesne prasme, galima pasitelkti ir bendrąsias sutarčių aiškinimo taisykles. Sutarčių aiškinimo taisyklės yra reglamentuotos CK 6.193 – 6.195 straipsniuose ir nuosekliai formuluojamos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtose konkrečiose bylose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje *I. B. v. A. G.*, bylos Nr. 3K-3-1145/2000; 2004 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Rytų skirstomieji tinklai“ v. G. B.*, bylos Nr. 3K-3-204/2004; 2007 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Sarteksas“ v. UAB „Beltateksas“*, bylos Nr. 3K-3-203/2007; 2008 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje *R. M. v. bendra Lietuvos-Ukrainos įmonė UAB „Azovlitas“*, bylos Nr. 3K-3-201/2008; kt.)²⁷, kitose bylose bei kitų teismų praktikoje. Kadangi specialiosiose teisės normose, taikomose atlygintinų paslaugų teikimui (CK 6.716 – 6.724 straipsniai) nėra nurodyta privaloma atlygintinų paslaugų sutarčių sudarymo forma, darytina išvada, kad norint nustatyti faktą, jog tarp juridinių asmenų buvo sudaryta atlygintinų paslaugų teikimo sutartis, reikia remtis bendrosiomis sutarčių sudarymą reglamentuojančiomis teisės normomis (CK 6.154 – 6.228 straipsniai). Iš CK 6.162 straipsnio 1 d. įtvirtintos teisės normos seka, kad paslaugų teikimo sutartis laikoma sudaryta, jei įrodyta, jog paslaugų teikėjas pateikė pasiūlymą (oferą) teikti paslaugas, o klientas šį pasiūlymą priėmė (akceptavo) arba šios sutarties sudarymą galima įrodyti remiantis kitais šalių susitarimą pakankamai įrodančiais veiksmais²⁸. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nuosekliau panagrinėjus teismų praktiką bei specialiąsias teisės normas, galima atrasti ir daugiau bruožų, kurie taip pat būtų priskirtini paslaugų sutarties kvalifikuojamiesiems požymiams.

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis c. b. AB DnB NORD bankas v. P. A. B., Nr. 3K-3-559/2010, kat. 54.

²⁸ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. liepos 12 d. sprendimas c. b. UAB „Addvisors“ v. Vopium A/S, Nr. 2-1711-560/2010, kat. 21.4.2, 36.1, 42.5, 42.11.3, 54, 116.1, 130.1.1.

3. Paslaugų sutarties atribojimas nuo kitų sutarčių

Vienas iš paslaugų sutarties lyginamųjų požymių būtų toks, kad ši sutartis lyginant su kitomis sutarčių rūšimis yra arba artima pagal savo specifiką ir turinį, arba kardinaliai skiriasi, kaip, pavyzdžiui, lyginant su darbo sutartimi.

Svarbu pažymėti, kad paslaugoms, teikiamoms pagal darbo ar kitokias pavaldumo sutartis, nuostatos, reglamentuojančios atlygintinų paslaugų teikimo tvarką, nėra taikomos. Darbo sutartis nuo paslaugų sutarčių skiriasi keliais esminiais požymiais. Visų pirma, tai, kad darbuotojas privalo dirbti tam tikrą darbą arba eiti tam tikras pareigas, reiškia, kad jis turi atlikti ne konkrečias užduotis ar suteikti konkrečiai apibrėžtą paslaugą, o vykdyti tam tikrą darbo funkciją, pasižyminčią tęstinumu. Tuo darbo sutartis skiriasi ir nuo visų kitų panašių civilinių sutarčių: rangos, pavedimo, jungtinės veiklos (partnerystės). Civilinių sutarčių esmė - šalių įsipareigojimas atlikti tam tikrą iš anksto apibrėžtą užduotį (suteikti paslaugą), o darbo sutarties atveju darbuotojas privalo atlikti tam tikrą tęstinio pobūdžio funkciją, nesiejamą su gaunamu rezultatu. Antra, atlikdamas darbo funkciją, darbuotojas privalo paklusti darbdavio nurodymams ir laikytis nustatytos darbo tvarkos, o civilinėse sutartyse šalių pavaldumo nėra ir kiekviena sutarties šalis pati atsako už save ir savo veiksmus ar neveikimą²⁹.

Nagrinėjant paslaugų sutarties atribojimą nuo kitų sutarčių, atkreiptinas dėmesys į sutarties turinį, požymius, sutarties objektą, santykius tarp paslaugų teikėjo ir kliento ir t.t. Šioje vietoje yra svarbi LAT pozicija dėl minėtų požymių. Sutartis yra vienas iš prievolės atsiradimo pagrindų (CK 6.2 straipsnis); paslaugų teikimo atlygintinos sutarties dalykas – nematerialaus pobūdžio arba kitokios paslaugos, nesusijusios su materialaus objekto sukūrimu (audito, konsultacinės, informacijos, mokymo, kt.); dėl to CK 6.716 straipsnyje nurodytos paslaugos vadinamos intelektinėmis; šalys paprastai tariasi dėl paslaugų teikimo, tačiau gali susitarti ir dėl tam tikro rezultato.

Paslaugų teikimo sutartis yra dvišalė, todėl vienai sutarties šaliai – paslaugos teikėjui – įvykdžius sutartyje nustatytą įsipareigojimą, kitai sutarties šaliai – klientui – atsiranda pareiga apmokėti už suteiktas paslaugas. Jeigu paslauga lieka nesuteikta, neatsiranda ir pareigos ją apmokėti. Paslaugų teikėjams, atsižvelgiant į teikiamų paslaugų pobūdį, taikomi

²⁹ TATOL, R. Reikalavimai sutarties turiniui (3). Atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių ypatumai. *Vadovas ir pasaulis* [interaktyvus]. 2007, nr. 11, p. 57.

Prieiga per internetą:

<[http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20\(3\).%20ViP%2007%20Nr.%2011.pdf](http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20(3).%20ViP%2007%20Nr.%2011.pdf)> [žiūrėta 2011-02-03].

reikalavimai, susiję su jų kvalifikacija, patirtimi. Sutarties šalys nusistato tarpusavio teises ir pareigas, tačiau šios sutarties vykdymas grindžiamas CK 6.718 straipsnyje įtvirtintu kliento interesų prioriteto principu, kuris paslaugos vykdytoją įpareigoja veikti sąžiningai ir protingai, kad tai labiausiai atitiktų kliento interesus³⁰. Pažymėtina ir tai, kad jei šalys už įsipareigojimą yra sutarusios atlyginimą, ir to įsipareigojimo pagal sutarties objektą negalima priskirti pardavimo sutarčiai, nuomos sutarčiai ar darbiniam santykiams, tuomet šis įsipareigojimas yra priskirtinas paslaugų teikimo santykiams, ir yra laikomas *sui generis*³¹. Lyginant šiuos aukščiau išvardintus paslaugų sutarties bruožus, galima lengviau ją lyginti su kitomis sutarčių rūšimis, tokiu būdu nustatant ar sutartį galima atriboti nuo nagrinėjamos, ar vis dėl to jos būtų kažkuriais požymiais ir specifika tapačios.

Pažymėtina, kad būtent dėl išsamaus teisinio reglamentavimo nebuvimo, paslaugų sutarčių sudarymas ir aiškinimas praktikoje neretai sukelia nemažai problemų. Šalims tinkamai nesutarus dėl visų sąlygų, kyla diskusijų, kaip reikėtų aiškinti susidariusią konfliktinę situaciją³². Dar daugiau – dėl tokių spragų ir sutarties turinio neišbaigtumo, kartais kyla abejonių dėl pačios sutarties rūšies: ar tai turėtų būti paslaugų sutartis, ar rangos ar dar kitokio pobūdžio. Tokiais atvejais šalys kreipiasi į teismą, siekiant išgryninti ir nustatyti paslaugų sutarties ribas ir šalių santykius. Atkreiptinas dėmesys, kad tokios konfliktinės ar kitaip komplikotos paslaugų sutarčių aiškinimo situacijos yra pretekstas formuoti teismų praktikai, kuria vėliau galima remtis tobulinant paslaugų sutarčių reglamentavimą ar tiesiog šalims sudarant sutartį, patartina pasidomėti teismų praktika, siekiant išvengti vėliau iš šių santykių galimų konfliktų ar nesusipratimų.

Kalbant apie DCFR paslaugų sutarties atribojimą nuo kitų sutarčių rūšių, tai M. B. M. Loos teigimu, šiame projekte trūksta nuoseklumo: atsižvelgiant į tai, kad daugumos sutarčių bendrieji principai sutampa, ar yra labai panašūs, gal būt turėjo būti kiek kitoks šio dokumento išdėstymas. Kai kurios sutarčių rūšys tapo svarbesnės nei, M. B. M. Los

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis c. b. AB DnB NORD bankas v. P. A. B., Nr. 3K-3-559/2010, kat. 54.

³¹ LOOS, M. B. M. *Service contracts*, p. 6 [interaktyvus].

Prieiga per internetą:

<<http://ssrn.com/abstract=1542506>> [žiūrėta 2011-02-15].

³² TATOL, R. Reikalavimai sutarties turiniui (3). Atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių ypatumai. *Vadovas ir pasaulis* [interaktyvus]. 2007, nr. 11, p. 56.

Prieiga per internetą:

<[http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20\(3\).%20ViP%202007%20Nr.%2011.pdf](http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20(3).%20ViP%202007%20Nr.%2011.pdf)> [žiūrėta 2011-02-03].

nuomone, turėtų būti³³. Dėl šios priežasties DCFR vienokių sutarčių atribojimas nuo kitų yra dar labiau komplikuoatas nei Lietuvoje įtvirtintų sutarčių.

Atsižvelgiant į tai, kad atlygintinų paslaugų teikimo sutartys savo prigimtimi yra panašios į daugelį kitų, praktikoje sutarčių atribojimas yra probleminis. Vis dėl to, norint atriboti paslaugų teikimo sutartį nuo kitų, būtina atsižvelgti į kelis atskirus paslaugų aspektus: paslaugų objektą, pavaldumo santykius tarp sutarties subjektų. Lyginant paslaugų sutarčių atribojimą nuo kitų CK ir DCFR atžvilgiu, pažymėtina, kad DCFR paslaugų sutarties institutą apima ir rangos sutartys, kas pagal CK nuostatas yra laikoma atskiru sutarčių institutu. Žiūrint šiuo aspektu, šis požymis yra esminis skirtumas, kuris pažymi CK ir DCFR sutarčių atribojimo nuo kitų sutarčių skirtumus.

³³ LOOS, M. B. M. *Service contracts*, p. 6 [interaktyvus].
Prieiga per internetą:
<<http://ssrn.com/abstract=1542506>> [žiūrėta 2011-02-15].

II. Paslaugų sutarčių šalys: paslaugų teikėjas ir klientas

1. Paslaugų sutartiniai santykiai tarp paslaugų teikėjo ir kliento

Individai visuomenėje yra saistomi įvairiausių tarpusavio santykių – ekonominių, moralinių, politinių, nacionalinių, pasaulėžiūrinių, teisinių, giminystės ir kitokių. Visi jie vadinasi visuomeniniais, arba socialiniais, nes susiklostę tarp žmonių ir atsiranda dėl to, kad žmonės gali apsaugoti ir įgyvendinti savo teises (interesus) tik veikdami kartu – keisdamiesi vienas kitam reikalingomis paslaugomis. Todėl šie santykiai pirmiausia klostosi kaip tarpusavio paslaugų teikimas. Būtinybė keistis paslaugomis ir jomis abipusiškai garantuoti savo teises verčia žmones nuolat santykiauti – būti šalia vienas kito ir dėl vienas kito. Tai daro jų santykius stabilius ir itin reikšmingus pavienio individo egzistencijai, nes jų pagrindu atsiranda nauja socialinė realybė – visuomenė, kur tėra individų tarpusavio paslaugų teikimo santykiai. Visuomenė – šių santykių kūrinys ir jų tikroji būtis. Metodologiniu požiūriu žmonių veiklos objektas yra visa tai, į ką orientuota jų pažintinė, ūkinė, politinė, organizacinė, emocinė estetinė ar kitokia veikla. Žmonės gali būti tik abipusio paslaugų teikimo santykių subjektai³⁴.

Sutartis yra pagrindinis civilinių teisinių santykių modelis. Todėl jos šalimis gali būti visi civilinių teisinių santykių dalyviai: tiek fiziniai, tiek viešieji bei privatieji juridiniai asmenys. Civiliniai santykiai reglamentuojami vadovaujantis jų subjektų teisiškumo, sutarties laisvės ir kitais civilinių teisinių santykių reglamentavimo principais, įtvirtintais CK 1.2 straipsnyje, todėl visi nurodyti subjektai iš esmės turi vienodas galimybes pasirinkti vienokį ar kitokį sutarties modelį.

Kadangi sutartis yra šalių suderintos valios išraiška, tai tikrąją savo valią gali išreikšti tik teisnūs ir veiksnūs asmenys. Teisnumo ir veiksnumo turinį konkrečiuose sutartiniuose santykiuose lemia civilinių teisinių santykių subjektų įvairovė. Taigi teisnumo ir veiksnumo turinys priklauso nuo to, ar sutartiniuose santykiuose dalyvauja fizinis ar juridinis asmuo. Kalbant apie juridinių asmenų teisnumo turinį svarbu, ar tai viešas ar privatus juridinis asmuo, ar tai pelno siekiantis ar nesiekiantis juridinis asmuo. Tam tikrais atvejais tai lemia ir subjektų gebėjimą būti vienokių ar kitokių sutartinių santykių dalyviais. Pavyzdžiui, privatieji juridiniai asmenys gali sudaryti bet kokias sutartis, išskyrus tas, kurias gali sudaryti tik fizinis asmuo (CK 2.74 straipsnio 1 dalis), tuo tarpu viešieji juridiniai asmenys, turintys

³⁴ VAIŠVILA, A. Teisės teorija: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000.

specialųjį teisnumą, gali sudaryti tik tokias sutartis, kurios neprieštarauja jų steigimo dokumentams ir veiklos tikslams³⁵.

Nagrinėjant paslaugų sutarties šalių santykius, neišvengiamai turi būti atsižvelgiama į bendrąsias sutarčių nuostatas, kuriomis vadovaujantis, šalys nusistato tarpusavio santykius, reikalavimus bei įsipareigojimus ar teises, sudarydami sutartis pagal atskiras sutarčių rūšis, o konkrečiau – šios bendrosios nuostatos taikomos ir paslaugų teikėjo ir kliento paslaugų teikimo sutartiniuose santykiuose. Šalių bendradarbiavimo arba kooperacijos principas reikalauja, kad kiekviena šalis padėtų kitai šaliai tinkamai įvykdyti prievolę³⁶. Šis principas reiškia, kad šalys privalo keistis informacija, būtina tinkamam prievolės vykdymui, turi informuoti viena kitą apie papildomas, sutartyje aiškiai neišreikštas sąlygas, susijusias su prievolės vykdymu. Šalių bendradarbiavimo pareigos apimtis priklauso nuo sutarties pobūdžio, šalių statuso, jų tarpusavio santykių³⁷.

Kalbant apie sutarties šalis, būtina paminėti sutarties laisvės principą, kuris yra priskiriamas prie pagrindinių civilinės teisės principų, be kurio neįmanoma privačia iniciatyva grindžiama rinkos ekonomika. Teisės doktrinoje šis principas dar vadinamas šalių autonomijos principu (CK 1.2 straipsnio 1 dalis). Remiantis šiuo principu, civilinių teisių santykių subjektai (tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys) patys sprendžia, jiems sudaryti konkrečią sutartį ar jos nesudaryti, o nusprendę sudaryti, patys renkasi su kuo. Tai gi pirmiausia sutarties laisvės principas reiškia laisvę sudaryti sutartį ar jos nesudaryti. Tai reiškia, kad negalima priversti asmens sudaryti sutartį prieš jo valią, išskyrus atvejus, kai tokia pareiga nurodyta įstatyme ar vienašaliame įsipareigojime. Sutarties laisvės principas taip pat reiškia, kad sutarties šalys taip pat turi teisę ne tik sudaryti sutartį bet ir susitarti dėl jos sąlygų, tai yra sutarties laisvė apima ir laisvę savarankiškai nustatyti jos turinį bei formą, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties sąlygas ar jos turinį nustato imperatyvios įstatymų normos arba tam tikrų sąlygų reikalauja gera moralė, viešoji tvarka ar teisės principai.

Sutartis yra dviejų asmenų valios išraiška, jų suderinta valia. Todėl būtinas sutarties elementas yra savanoriškumas, nesuderinamas su prievarta. Bet kokie veiksmai, lemiantys

³⁵ AMBRASIENĖ, D. Civilinė teisė, prievolių teisė: vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2006, p. 150.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. birželio 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje G. Š. v. E. M. *individuali įmonė „(duomenys neskelbtini)“*, Nr. 3K-3-704/2001, kategorija 45.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. spalio 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Ž. B. *individuali įmonė „Sėkmės sistemos“* v. AB „Lietuvos telekomas“, Nr. 3K-3-927/2001, kategorija 31.4; 37.6; 37.7; 37.9; 39.6.1.;49.1.

šalies valios trūkumus, tai yra sukliudymas, apgaulė, prievarta gali lemti sutarties negaliojimą. Todėl sutarties laisvės principas reiškia, kad iš esmės sutartys sudaromos savanoriškai, tad negalima versti asmens sudaryti sutartį prieš jo valią. Todėl numatyta galimybė nustatyti šios taisyklės išimtį, tai yra sutarties laisvės principas nėra absoliutus, o galimi tam tikri protingi jo ribojimai.

Pirma, pareigas sudaryti sutartį gali nustatyti įstatymas. Pavyzdžiui, pareiga sudaryti sutartį nurodyta CK 6.161 straipsnio 1 dalyje, 6.914 straipsnio 2 dalyje. Šaliai privalant sudaryti sutartį pagal įstatymą ir šios pareigos nevykdant, suinteresuotas asmuo gali kreiptis į teismą dėl prievolinių santykių nustatymo teismo tvarka. Jeigu teismas atsisakymą sudaryti sutartį pripažįsta nepagrįstu, prievoliniai santykiai, tai yra šiuo atveju prievoliniai šalių tarpusavio santykiai, atsiranda teismo sprendimu. Antra, pats asmuo gali įsipareigoti sudaryti konkrečią sutartį. Pavyzdžiui, sudarius preliminarą sutartį, atsiranda šalių pareiga sudaryti sutartį (CK 6.165 straipsnis). Tokia pareiga taip pat atsiranda CK 6.419, 6.945, 6.947 straipsniuose numatytais atvejais. Tada už pareigos sudaryti sutartį neįvykdymą asmeniui gali būti taikoma civilinė atsakomybė, tačiau ir šiais atvejais negalima versti sudaryti sutarties (CK 6.165 straipsnio 4 dalis).

Sutarties laisvės principas leidžia šalims pasirinkti tokios rūšies sutartį, kuri labiausiai atitinka jų interesus. Be to, šalis gali sudaryti sutartį, kur jos numato sąlygas, būdingas skirtingų sutarčių rūšims. Pavyzdžiui, šalys gali sudaryti sutartį, kuriai būdinga pirkimo – pardavimo, paslaugų, pasaugos sutarčių elementai. Tokios sutartys vadinamos mišriosiomis. Šalys gali pačios susitarti, kokios normos bus taikomos jų sudaromai mišriajai sutarčiai. Jeigu šalys šio klausimo sutartyje neaptaria, tuomet mišriosioms sutartims kompleksiskai taikomos teisės normos, reglamentuojančios tų rūšių sutartis, kurių elementai numatyti šalių sudarytoje sutartyje, atsižvelgiant į sutarties esmę, šalių ketinimus ir pan.

Sutarties laisvės principas reiškia šalių teisę nustatyti sutarties sąlygas, savo tarpusavio teises ir pareigas. Tačiau sutarties laisvė nėra absoliuti, todėl egzistuoja tam tikros jos ribos, kurias nustato imperatyvios teisės normos. Šalys negali nustatyti tokių sutarties sąlygų, kurias draudžia imperatyvios teisės normos, taip pat kurios prieštarauja viešajai tvarkai ar gerai moralei.

Taigi, dispozityvios įstatymų normos taikomos tik jeigu šalys šia savo teise nepasinaudojo ir nesusitarė dėl kitokių taisyklių.

Dažnai šalys tam tikrų sutarties sąlygų apskritai neaptaria, o įstatymas tų sąlygų taip pat nereglamentuoja. Tokiais atvejais sakoma, kad sutartis turi spragų. Šias spragas gali

užpildyti pačios šalys, papildydamos sutartį. Jeigu šalys dėl sutarties spragų užpildymo nesusitaria, ginčo atveju šitai padaro teismas. Teismas, spręsdamas tokius ginčus, sutarties spragas užpildytų vadovaudamasis papročiais, civilinės teisės principais, taikydamas teisės ar įstatymo analogiją. Tokiais atvejais teismas taip pat turi atsižvelgti į susiklosčiusius šalių tarpusavio santykius, jų pobūdį, šalių verslo specifiką ir kitas bylai reikšmingas aplinkybes.

Kita svarbi bendroji nuostata, reguliuojanti šalių santykius, įtvirtinta CK 6.157 straipsnyje. Šis straipsnis reguliuoja imperatyvias teisės normas. Taip pat jame nustatytas sutarties laisvės principo ir įstatymo santykis. Kadangi bet kuris teisės principas nėra absoliutus, ribas turi ir sutarties laisvė. Jas nustato imperatyvios teisės normos, taip pat teisės principai, viešosios tvarkos ir geros moralės reikalavimai. Todėl šalys yra laisvos tiek, kiek jos nepažeidžia imperatyvių teisės normų, kad ir kas jas nustatytų – tarptautinė ar nacionalinė teisė, pavyzdžiui, sutarčiai taikant užsienio teisę, bus taikomos ir jos imperatyvios teisės normos (CK 1.37 straipsnio 3 dalis). Tai gi imperatyvių teisės normų poveikio šalys susitarimu negali panaikinti, nei riboti, nei pakeisti.

Vartojama sąvoka „teisės normos“ reiškia įstatymą siauruoju požiūriu ir tarptautines teisės normas, kurios galiojo sudarant sutartį. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į CK 1.80 straipsnį, pagal kurį negalioja tik imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujantys sandoriai.

Trečioji nuostata, įtvirtinta CK 6.158 straipsnyje, reguliuoja sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos principą. Straipsnyje pakartojama UNIDROIT principų 1.7 straipsnio ir CK 1.5 straipsnio nustatytas sąžiningumo reikalavimas. Sąžiningumo principas įtvirtintas ir kituose CK straipsniuose. Šalių sąžiningumo pareiga egzistuoja nuo pat sutartinių santykių pradžios iki sutarties pabaigos. Būtiną sąžiningumą versle reiškia laikymąsi tiek bendrųjų elgesio standartų, taikomų bet kuriam žmogui, tiek specifinių elgesio standartų, susiklosčiusių tam tikroje verslo srityje, pavyzdžiui, geros praktikos taisyklių laikymąsi. Šalis elgiasi nesąžiningai nebendradarbiaudama su kita šalimi ir nepadėdama jai vykdyti savo pareigų; šalis elgiasi nesąžiningai vykdydama sutartį neekonomiškai ir taip toliau. Šis straipsnis yra imperatyvi teisės norma, todėl šalys susitarimu negali nei panaikinti ne riboti jo taikymą. Tad kiekvienos šalies pareiga elgtis sąžiningai egzistuoja kiekvienoje sutartyje *ex officio*. Be abejo, šalys sutartyje gali numatyti griežtesnius, nei reikalauja sąžiningumas ir sąžininga dalykinė praktika, tarpusavio elgesio standartus³⁸.

³⁸ MIKELĖNAS, V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, šeštoji knyga, prievolių teisė*. 1 leid. Vilnius: Justitia, 2003, p. 194.

Atlygintinų paslaugų teikimo sutarties šalimi gali būti bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, galintis teikti vienokio ar kitokio pobūdžio paslaugas. Tam tikrų paslaugų teikėjais gali būti tik asmenys, atitinkantys specifinius reikalavimus. Dažnai paslaugų teikėjams gali būti taikomi specifiniai kvalifikaciniai reikalavimai, susiję su išsilavinimu, turimais įgūdžiais, įgyta patirtimi. Kai kurias paslaugas gali teikti tik asmenys, turintys įstatymų nustatyta tvarka išduotas licencijas užsiimti atitinkama veikla. Pavyzdžiui, teikti sveikatos priežiūros paslaugas gali tik asmuo, turintis licenciją teikti asmens sveikatos priežiūros paslaugas, teikti audito paslaugas gali tik asmenys, įgiję auditoriaus licenciją.

Vienas iš paslaugų sutarties teikimo ypatumų, yra tas, kad paslaugas pagal ją privalo teikti sutartį sudaręs asmuo, nebent šalys susitaria, kad į pagalbą galės pasitelkti trečiąjį asmenį. Tačiau net ir tokiais atvejais, kai sutarčiai įvykdyti pasinaudojama trečiojo asmens pagalba, paslaugos teikėjas pats privalo atsakyti už savo, ir už į pagalbą pasitelkto žmogaus veiksmus, t. y. paslaugų teikėjas visada pats atsako už tinkamą sutarties vykdymą³⁹.

Esant ginčui dėl sutarties turinio bei jos sąlygų, sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, atsižvelgiant į sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes, į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas reikšmingas aplinkybes. Sutarties šalims nesutariant dėl tam tikrų jų sudarytos sutarties sąlygų, teismas, sprenddamas šalių ginčą dėl tokių sutarties sąlygų vykdymo, aiškina jas vadovaudamasis CK 6.193 straipsnyje nustatytais sutarčių aiškinimo taisyklėmis, taip pat remdamasis CK 1.5 straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais. Aiškinant sutartį, pirmiausia nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai (CK 6.193 straipsnio 1 dalis). Jei šalys skirtingai aiškina savo ketinimus pagal sutartį ir neįmanoma jų nustatyti taikant subjektyvų sutarties aiškinimo būdą, prioritetą teiktinas pažodiniame sutarties teksto aiškinimui, kaip objektyviausiai atspindinčiam tikrąją šalių valią dėl prisiimtų įsipareigojimų turinio. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija civilinėje byloje *UAB „ŽVC“ v. AB „Pineka“*, bylos Nr. 3K-7-262/2010, išaiškino, kad, esant šalių sutartiniams santykiams, turi būti taikoma šalių sutartis, kiek ji neprieštaruoja imperatyviosioms įstatymų normoms, o jeigu šalys konkrečiu klausimu nesudarė susitarimo, tai taikomos įstatymo nuostatos. Pagal konkrečios bylos aplinkybes

³⁹ TATOL, R. Reikalavimai sutarties turiniui (3). Atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių ypatumai. *Vadovas ir pasaulis* [interaktyvus]. 2007, nr. 11, p. 57.

Prieiga per internetą:

<[http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20\(3\).%20ViP%202007%20Nr.%2011.pdf](http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20(3).%20ViP%202007%20Nr.%2011.pdf)> [žiūrėta 2011-02-03].

sprendžiama, kaip sutartyje ar atskirose jos sąlygose atitinkamus klausimus reglamentuoja teisės normos – imperatyviai ar dispozityviai, t. y. kai šalys gali susitarti kitaip, negu nustatyta įstatymo⁴⁰.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, toliau darbe bus nagrinėjamos paslaugų teikėjo teisės ir pareigos bei kliento teisės ir pareigos atskiruose poskyriuose, siekiant detalesnės šių paslaugų sutarties šalių santykių analizės.

2. Paslaugų teikėjo teisės ir pareigos

Paslaugų teikėjo pareigos. Paslaugų sutarties vykdymas grindžiamas CK 6.718 straipsnyje įtvirtintu kliento interesų prioriteto principu, kuris paslaugos vykdytoją įpareigoja veikti sąžiningai ir protingai, jog tai labiausiai atitiktų kliento interesus⁴¹. Kokybiškos paslaugos yra esminė paslaugų teikėjo pareiga, jis turi pasirūpinti, kad paslaugų teikimas atitiktų visus kliento interesus ir lūkesčius. Būtina vadovautis taip vadinamu – rūpestingumo laipsniu, kuris priklauso nuo teikiamų paslaugų pobūdžio. Kitaip tariant, kuo svarbesnės paslaugos, tuo rūpestingumo laipsnis turėtų būti aukštesnis. Paslaugos teikėjas privalo laikytis paslaugų sutarties turinio ir kliento nurodymų, kurie neprieštaruoja įstatymams bei profesinės veiklos etikai. Kita labai svarbi nuostata, įtvirtinta CK 6.717. straipsnio 1 dalyje, skelbia, kad paslaugų teikėjas pats asmeniškai turi teikti klientui paslaugas. Tačiau tai nereiškia, kad negali būti trečiųjų asmenų. Paslaugų teikėjas, pasitelkęs sutarties įvykdymui trečiuosius asmenis, jei tam neprieštaruoja sutarties normos, vis tiek lieka atsakingas klientui.

Kita ne mažiau svarbi paslaugų teikėjo pareiga yra informavimas. Paslaugų teikėjo pareiga suteikti klientui išsamią informaciją, susijusią su teikiamų paslaugų prigimtimi, jų teikimo sąlygomis, paslaugų kaina, paslaugų teikimo terminais, galimomis pasekmėmis, bei kitokia informacija. Tinkamas įgyvendinimas turi esminę sąlygą kliento valiai sudaryti sutartį. Todėl iškilus ginčui dėl konkrečios paslaugos kainos, paslaugos teikėjas turi įrodyti, kad jis tinkamai įvykdė paslaugos teikėjo informavimo pareigą. LR CK 6.719 straipsnio 1 d. įtvirtinta norma, numatanti paslaugų teikėjo pareigą prieš sudarant paslaugų sutartį suteikti klientui išsamią su teiktinomis paslaugomis susijusią informaciją⁴².

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis c. b. AB DnB NORD bankas v. P. A. B., Nr. 3K-3-559/2010, kat. 54.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis c. b. AB DnB NORD bankas v. P. A. B., Nr. 3K-3-559/2010, kat. 54.

⁴² Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 5 d. nutartis c. b. UAB „Būsto paskolų draudimas“ v. UAB „Omnitel“, Nr. 2A⁴⁶-232/08, kat. 42.5.; 42.6.; 54.1.

Šiuo klausimu savo poziciją yra išreiškusi R. Tatol, pasak kurios, paslaugų teikėjas visuomet privalo informuoti kitą šalį – klientą – apie teikiamų paslaugų prigimtį, jų teikimo sąlygas, paslaugų kainą, paslaugų teikimo terminus, galimas pasekmes ir kitokią informaciją, galinčią turėti įtakos kliento apsisprendimui sudaryti sutartį. Tačiau, kita vertus, sąvoka „privalo informuoti“ nereiškia, kad šalys privalomai turi susitarti dėl išvardytų sąlygų. Šiuo atveju svarbu, kad klientas bet koku būdu būtų informuotas apie esmines aplinkybes, turinčias reikšmės sutarties vykdymui.

Praktikoje neretai gaunami klientų nusiskundimai, kad jie nebuvo laiku ir tinkamai informuoti apie galimas suteikiamų paslaugų pasekmes, galimybes pasiekti užsibrėžtą rezultatą, paslaugos suteikimo terminą ir panašiai. Kadangi įstatymas atlygintinų paslaugų teikimo sutarties sąlygas reglamentuoja neišsamiai ir nustato tik bendrus jų sudarymo bruožus, analizuojant sutarties esmę, darytina išvada, kad sudarant tokio pobūdžio sutartį, šalims pirmiausia reikia susitarti dėl konkrečių paslaugų ar veiksmų, kuriuos privalo atlikti paslaugų teikėjas⁴³.

Pažymėtina tai, kad ši pareiga taip pat yra sietina su šalių santykiais dar iki sutarties sudarymo, nes pagrindinis šio principo tikslas yra suteikti klientui išsamią, būtiną informaciją dar iki paslaugos sudarymo momento, kad klientui būtų lengviau apsispręsti. Būtina informacija, tai tokia informacija, kurią sudaro galimybė klientui sužinoti apie paslaugos pobūdį.

Kitas momentas, kai, sudarius paslaugų teikimo sutartį, paslaugų teikėjas turėtų pradėti ją vykdyti, siekdamas sutartyje apibrėžto ar iš jos turinio išplaukiančio tikslo, labiausiai kliento interesus ir lūkesčius atitinkančiu būdu. Priklausomai nuo paslaugų rūšies, paslaugų teikėjas tai darys priimdamas sprendimus pasirinkti ir taikyti tam tikras priemones, medžiagas, komponentus, darbo metodus, ir procedūras, gali būti, kad ir pasirinkti bei duoti nurodymus savo darbuotojams, kaip tai numatyta PEL SC 1:106 ir 1:107 straipsniuose ir atitinkamai DCFR IV.C. knygos 2:104 ir 2:105 straipsniuose⁴⁴.

⁴³ TATOL, R. Reikalavimai sutarties turiniui (3). Atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių ypatumai. *Vadovas ir pasaulis* [interaktyvus]. 2007, nr. 11, p. 58.

Prieiga per internetą:

<[http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20\(3\).%20ViP%2007%20Nr.%2011.pdf](http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20(3).%20ViP%2007%20Nr.%2011.pdf)> [žiūrėta 2011-02-03].

⁴⁴ CHEREDNYCHENKO, O., JANSEN, C. E. C., Principles of European Law on Financial Service Contract. *European Review of Private Law*, 2008, Volume 16, No. 3, p. 452.

Prieiga per Internetą:

<http://ssrn.com/abstract=1367747> [žiūrėta 2011-02-01].

Pažymėtina, kad svarbus momentas yra šalių bendradarbiavimas, nes klientas turi tinkamai informuoti paslaugų teikėją apie savo lūkesčius, o paslaugų teikėjas turi tinkamai juos įvertinti, apgalvoti paslaugų specifiką, bei priimti atsakomybę prieš klientą. Dėl šios priežasties, paslaugų teikėjams, atsižvelgiant į teikiamų paslaugų pobūdį, taikomi reikalavimai, susiję su jų kvalifikacija, patirtimi, siekiant, jog teikiamos paslaugos, jų kokybė labiausiai atitiktų kliento interesus⁴⁵. Informacijos apie paslaugų teikėją išsamumas, turi visapusiškai teigiamą poveikį. Klientas, turėdamas kuo daugiau informacijos apie paslaugų teikėją, gali objektyviau priimti sprendimą, ar sudaryti sutartį su šiuo paslaugų teikėju, ar ne.

Kitas svarbus aspektas teikiant paslaugas – fiduciarinės pareigos, kurios pasireiškia pasitikėjimo tarp kliento ir paslaugų teikėjo ugdymu. CK 6.718 straipsnio 1 d. nurodyta, kad teikdamas paslaugas paslaugų teikėjas privalo veikti sąžiningai ir protingai, kad tai labiausiai atitiktų kliento poreikius bei interesus. Paslaugų teikėjas privalo nuolat palaikyti santykius su klientu, informuoti jį apie esamą padėtį, suteikti jam reikiamą informaciją ar ataskaitą (CK 6.722 straipsnis). Paslaugų teikėjo pareiga yra ne tik informuoti klientą ar vykdyti jo valią, paslaugų teikėjas turi stebėti aplinką bei kontroliuoti susiklosčiusią situaciją, beje, ne visuomet teigiamai.

Apibendrinant visa tai, kas išdėstyta, matyti, kad paslaugų teikėjo pareigos yra gana aiškiai, tačiau kiek glaustai reglamentuojamos CK normų. Tampa aišku, kad paslaugų teikėjas visais atvejais yra atskaitingas klientui. Atsižvelgiant į šio darbo specifiką, toliau bus nagrinėjamos paslaugų teikėjo pareigos pagal DCFR reguliavimą.

DCFR IV.C. dalyje įtvirtintose bendrosiose nuostatose, kurios reglamentuoja paslaugų teikimą, kaip ir CK nuostatose, yra nustatytos paslaugų teikėjo pareigos bei atsakomybė prieš klientą. DCFR IV.C. 2:102 straipsnyje kalbama apie paslaugų teikėjo pareigą įspėti klientą, jei: 1) negali pasiekti kliento nurodyto ar pageidaujamo rezultato, 2) gali pažeisti kliento interesus, 3) paslaugos kaina tapo didesnė, nei buvo sutarta. Tačiau šios nuostatos nėra taikytinos, jei klientas apie jas jau žino, ar buvo galima pagrįstai tikėtis, kad šios priežastys klientui yra žinomos. Tačiau, jei atsitiko taip, kad paslaugų teikėjas vis dėl to šias nuostatas pažeidė, tokiu atveju DCFR IV.C. 2:109 straipsnis numato galimybę vienašališkai pakoreguoti sutarties vykdymą, atsižvelgiant į rezultato siekiamybę, kliento interesus, paslaugų teikėjo interesus bei šių pakeitimų pasekmes.

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. liepos 9 d. nutartis c. b. uždaroji akcinė bendrovė „IMG Company“ v. A. M., Nr. 3K-3-335/2010, kat. 36.1; 42.9; 42.10; 54.1.

Kita labai svarbi nuostata, nusakanti paslaugų teikėjo pareigą yra įtvirtinta DCFR IV.C. 2:106 straipsnyje, kuris numato paslaugų teikėjo pareigą pasiekti tam tikrą rezultatą, numatytą sutartyje. Pastebėtina, kad CK šis bruožas – rezultatas, nėra įvardijamas, nes rezultatas yra labiau sietinas su rangos paslaugomis, kas DCFR yra paslaugų sutartims nėra priskiriama. CK yra numatytas tiesiog paslaugų teikimas, kuris nėra sietinas su rezultatu.

DCFR IV.C. 2:107 straipsnyje pateikiama kliento nurodymų privalomumo nuostata, kuri reiškia, kad paslaugos teikėjas turi paisyti kliento nuomonės bei jo nurodymų, tokia praktika taikoma ir kalbant apie Lietuvos paslaugų sutarčių reglamentavimą.

Atsižvelgiant į išnagrinėtas pozicijas, darytina išvada, kad paslaugų teikėjo pareigos, lyginant CK ir DCFR normas, iš dalies sutampa. Pastebėtina, kad DCFR paslaugos teikėjo pareigas aiškina plačiau ir nuosekliau, pateikiama platesnė galimybių variacija.

Paslaugų teikėjo teisės. Paslaugų teikėjo santykiai su klientu yra pagrįsti ne vien pareigomis. Paslaugų teikėjas, teikdamas paslaugas klientui, visada turi galimybę pasinaudoti savo teisėmis. Viena iš išskirtinių ir pagrindinių teisių yra įtvirtinta CK 6.718 straipsnio 3 dalyje. Tai paslaugų teikėjo teisė atsisakyti vykdyti kliento nurodymus, jei šie nurodymai prieštarauja įstatymams, nusistovėjusios profesinės veiklos taisyklėms, standartams, profesinės veiklos etikai ar paslaugų sutarties sąlygoms. Jei paslaugų teikėjas pasinaudoja šia teise ir remdamasis minėtais pagrindais nutraukia paslaugų teikimo sutartį, tokiu atveju yra taikomas CK 6.720 straipsnio 4 dalis, kuri nurodo, kad jeigu sutarties neįmanoma vykdyti dėl kliento kaltės, klientas privalo atlyginti visą sutartyje nustatytą kainą, jei sutartyje nėra numatyta ko kito. Pažymėtina tai, kad jei dėl šių kliento veiksmų yra patiriami nuostoliai, tokiu atveju paslaugų teikėjui kartu su sutartyje nustatyta kaina klientas privalo atlyginti ir patirtus nuostolius.

Paslaugų teikėjo teisė nutraukti sutartį taip pat sietina ir su CK 6.721 straipsnio 2 dalimi, kurioje yra numatyta vienašalė paslaugų teikėjo sutarties nutraukimo galimybė dėl svarbių priežasčių. Paslaugų teikėjas gali pasinaudoti šia jam įstatymų leidėjų nustatyta teise, tačiau su sąlyga, kad jis atlygins visus kliento patirtus nuostolius dėl vienašalio paslaugų sutarties nutraukimo.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kas yra laikoma svarbi priežastis? Vienas iš paaiškinimų būtų galimas toks: jei paslaugų teikėjui bevykdant sutartį, pavyzdžiui, klientas pradeda teikti neteisėtus nurodymus, kurių objektyviai neįmanoma įvykdyti, laikoma, kad po tokių šalių santykių apskritai tampa nebeįmanoma teikti toliau paslaugų teikėjui paslaugas, nes nebeįmanomas šalių sąžiningas ir nuoseklus bendradarbiavimas.

Kita ne ką mažiau svarbi paslaugų teikėjo teisė – nukrypti nuo kliento nurodymų ar sutarties sąlygų. CK 6.718 straipsnio 4 dalis numato paslaugų teikėjo teisę nukrypti nuo sutarties sąlygų ar kliento nurodymų tokiais atvejais, kai pagal konkrečias aplinkybes tai yra būtina dėl kliento interesų ar užsakymui vykdyti ir jei vykdytojas negalėjo iš anksto kliento atsiklausti. Tokiu atveju paslaugų teikėjas privalo pranešti klientui apie nukrypimus, kai tik tokia galimybė atsiranda. Tačiau ši teisė galima tik esant šioms sąlygoms: 1) toks paslaugų teikėjo poelgis vienareikšmiškai turi atspindėti tik kliento interesus; 2) priešasčių, dėl kurių paslaugų teikėjas privalėjo nukrypti nuo kliento ar sutarties nurodymų, nebuvo įmanoma nuspėti paslaugų sutarties sudarymo metu; 3) paslaugų teikėjui nebuvo galimybės iš anksto gauti kliento sutikimo dėl pasikeitusių aplinkybių; 4) paslaugų teikėjas, esant galimybei, iš karto turi informuoti klientą apie įvykusius pasikeitimus.

Kiekviena paslaugų teikėjo teisė turi būti suprantama, aiškinama ir vykdoma tik taip, kaip tai numato įstatymų leidėjas. Šiuo atveju negali būti jokių dviprasmybių, kurios galėtų turėti neigiamos ir klaidinančios įtakos paslaugų teikėjo teisių taikymui ir aiškinimui. Šis paslaugų teikėjo teisių bruožas yra naudingas ir klientui, nes tik laikantis tokios pozicijos, gali išvengti paslaugų teikėjo piktnaudžiavimų savo teisėmis ar neteisingu jų kvalifikavimu.

Lyginant CK ir DCFR paslaugų teikėjų teisių reguliavimą, pažymėtina, kad DCFR nėra išskiriamos paslaugų teikėjo teisės į atskirus institutus. DCFR pažymi ir aiškiai apibrėžia paslaugų teikėjo pareigas, tačiau teisių neišskiria. Tikėtina, kad tokia pozicija įtvirtinta dėl DCFR paslaugų sutarčių plataus spektro.

Apibendrinant paslaugų teikėjo teises, darytina išvada, kad visos paslaugų teikėjo teisės kyla tik iš kliento objektyvių veiksmų nebuvimo ir tiesioginių pareigų, priskirtinų paslaugų sutarties šalių santykiams, nevykdymo. Taip pat pažymėtina, kad paslaugų teikėjo teisės yra labai riboto profilio, negali būti niekaip kitaip interpretuojamos ar kitaip atskiriamos nuo CK įtvirtintų normų, reguliuojančių paslaugų teikėjo teises ir santykius su klientais. Taip pat šios teisės negali būti lyginamos ar tapatinamos su kliento teisėmis, apibendrinant jas kaip paslaugų sutarties šalių teises. Tas pats pasakytina ir apie DCFR paslaugų teikėjo teisių reguliavimą.

3. Kliento teisės ir pareigos

Kliento teisės. Paslaugų teikėjas, teikdamas klientui paslaugas, privalo išimtinai veikti tik kliento naudai ir jo interesams. Tai gi, klientas yra ypatinga paslaugų sutarties šalis,

kuriai skirtinas visas dėmesys ir paslaugų teikėjo pastangos, siekiant užtikrinti tinkamą paslaugų sutarties įgyvendinimą. Atrodytų paradoksalu, tačiau, nors ir esant nepriekaištingam paslaugų teikimui, klientas turi specifinę teisę – bet kuriuo paslaugų sutarties įgyvendinimo momentu vienašališkai nutraukti sutartį. Ši nuostata yra įtvirtinta CK 6. 721 straipsnio 1 dalyje, kurioje teigiama, kad klientas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, nepaisydamas to, kad paslaugų teikėjas jau pradėjo ją vykdyti. Tokiu atveju klientas privalo sumokėti paslaugų teikėjui kainos dalį, proporcingą suteiktoms paslaugoms, ir atlyginti kitas protingas išlaidas, kurias paslaugų teikėjas, norėdamas įvykdyti sutartį, padarė iki pranešimo apie sutarties nutraukimą gavimo iš kliento momento. Ši nuostata reiškia, kad klientas neprivalo įrodinėti sutarties pažeidimo fakto, o gali pats nuspręsti, kada atsisakyti jam teikiamų paslaugų ir nutraukti sutartį⁴⁶. Pažymėtina, kad netiesioginiai nuostoliai, tokie kaip pelnas, nėra priskiriami prie atlygintinų išlaidų.

Šiuo aktualiu klausimu galima rasti nemažai teismų praktikos. Viena iš paminėtų bylų, kurioje yra pateikiama ir detaliai išanalizuota kliento teisė vienašališkai nutraukti sutartį - Klaipėdos apygardos teismo 2010 m. spalio 22 d. priimta nutartis civilinėje byloje pagal ieškovės UAB „Nuaras“ ieškinį atsakovei Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai dėl paslaugų teikimo sustabdymo, sutarties ir papildomo susitarimo nutraukimo pripažinimo neteisėtais.

Ieškovė ieškiniu prašė pripažinti sutarties sustabdymą neteisėtu, priteisti iš atsakovės tam tikrą sumą skolos bei tam tikrą sumą negautų pajamų ir pripažinti atsakovės vienašališką sutarties papildomo susitarimo nutraukimą neteisėtu.

Klaipėdos miesto apylinkės teismas ieškinį atmetė. Teismas konstatavo, kad šalys buvo sudarę atlygintinų paslaugų sutartį, kurią klientas turi teisę bet kada vienašališkai nutraukti ir neprivalo įrodinėti sutarties pažeidimo fakto. Teismas konstatavo, kad šalių sudaryta sutartis ir papildomas susitarimas Civilinio kodekso (toliau – CK) 6.721 straipsnio 1 dalyje išdėstytos normos pagrindu pasibaigė teisėtai, todėl ieškovės reikalavimas ir dėl skolos priteisimo, atmestas kadangi atsakovė sumokėjo ieškovei už realiai suteiktas paslaugas pagal sutartį. Ieškovės prašymas priteisti iš atsakovės dėl neteisėto atsakovės sutarties sustabdymo tam tikrą sumą negautų pajamų atmestas dėl to, kad paslaugų teikėjas gali reikalauti tik tiesioginių nuostolių atlyginimo.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. liepos 9 d. nutartis c. b. uždaroji akcinė bendrovė „IMG Company“ v. A. M., Nr. 3K-3-335/2010, kat. 36.1; 42.9; 42.10; 54.1.

Apeliaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti atsakovės sprendimą ir ieškinį tenkinti. Nurodo, kad pirmosios instancijos teismo nurodyta CK 6.721 straipsnio 1 dalies nuostata dėl teisės vienašališkai nutraukti atlygintinų paslaugų teikimo sutartį nėra imperatyvi, sutartis galėjo būti nutraukta prieš terminą pagal šalių sutarties 5.2 punktą rašytiniu šalių susitarimu ar užsakovo vienašališkai, prieš mėnesį įspėjus raštu, vykdytojui nevykdant sutartinių įsipareigojimų. Atsakovė pažeidė šalių pareigos bendradarbiauti ir kooperuotis principą, nes raštu ieškovė prašė sustabdyti sutarties vykdymą dėl susidariusių išiskolinimų, tačiau pasirašė sutartį su UAB „Aumura“ dėl tų pačių paslaugų teikimo. Atsakovė neatsiskaitė ieškovei už vėliau suteiktas paslaugas.

Atsiliepimu į apeliacinį skundą atsakovė prašo skundą atmesti kaip nepagrįstą, o skundžiamą teismo sprendimą palikti nepakeistą.

Apeliacinis skundas atmestinas.

Byloje kilo ginčas dėl sutarties nutraukimo teisėtumo – ieškovė nurodo, kad tinkamai vykdė sutartį, todėl atsakovė neturėjo teisės vienašališkai nutraukti sutartį.

Civilinėje teisėje įtvirtintas sutarties laisvės principas leidžia šalims susitarti dėl sutarties nutraukimo sąlygų ir tvarkos, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties nutraukimo sąlygas ar sutarties nutraukimo tvarkos reikalavimus nustato imperatyviosios teisės normos. Paprastai šalys sutartyje aptaria sutarties nutraukimo faktą, nutraukimo tvarką ir teises pasekmes. Šalių valia dėl sutarties nutraukimo gali būti išreikšta žodžiu, raštu, veiksniu ar kitokia valios išreiškimo forma.

Nustatyta, kad šalių papildomu susitarimu buvo pratęstas trejų metų sutarties vykdymo terminas iki datos, kol konkurso būdu bus parinktas paslaugų teikėjas bei apsirašyta nauja paslaugų teikimo sutartis. Raštu atsakovė nurodė ieškovei, kad paslaugų teikimas nuo 2008-11-14 būtų sustabdytas. Ieškovė paprašė sumokėti už atliktas paslaugas. Vėliau raštu atsakovė grąžino sąskaitas ieškovei ir priminė, kad paslaugų teikimas buvo sustabdytas ir atsiuntė ieškovei pasirašyti susitarimą dėl sutarties nutraukimo. Ieškovė rašte nurodė, kad pasirašys sutarties nutraukimą tuomet, kai konkurso būdu bus pasirinktas paslaugų teikėjas ir pasirašyta nauja paslaugų teikimo sutartis. Atsakovė rašte nurodė, kad sutartis yra vienašališkai nutraukta.

Sutarties nutraukimą reglamentuoja CK 6.217 straipsnis. Pagal šio straipsnio 1 dalies nuostatą šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties nevykdo arba ją netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Šalių sutarties 5.2 punkte nustatyta, kad sutartis gali būti nutraukta prieš terminą rašytiniu šalių susitarimu ar

užsakovo vienašališkai prieš mėnesį įspėjus raštu, vykdytojui nevykdant sutartinių įsipareigojimų. Bylos duomenimis, atsakovė raštu pareikalavo nutraukti sutartį, nors ieškovė vykdė sutartinius įsipareigojimus.

Pažymėtina, kad nagrinėjamu atveju svarbi šalių sudarytos sutarties esmė ir jos dalykas. Ieškovė sutartimi įsipareigojo teikti atsakovei laukinių, ūkinės paskirties, beglobių gyvūnų gaudymo, karantinavimo, eutanazijos ir utilizavimo paslaugas pagal sutartį, kurią sudarė laimėjusi viešųjų pirkimų konkursą, o atsakovė sutartimi įsipareigojo už suteiktas paslaugas sumokėti. Teisėjų kolegija sutinka su pirmosios instancijos teismo išvada, kad šalys sudarė atlygintinų paslaugų teikimo sutartį, kurios vykdymui ir nutraukimui taikytinos ne tik bendrosios sutarčių teisės, bet ir specialiosios normos, numatytos XXXV skyriaus pirmajame skirsnyje (CK 6.716 straipsnio 1 dalis). Civilinio kodekso 6.721 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad klientas turi teisę bet kada nutraukti atlygintinų paslaugų sutartį, t. y. neprivalo įrodinėti sutarties pažeidimo fakto, o gali pats nuspręsti, kada atsisakyti jam teikiamų paslaugų ir nutraukti sutartį (pvz., žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 11 d. nutartis UAB „Omnitel“ v. UAB „Marijampolės gelžbetonis“ byloje Nr. 3K-3-235/2007 ir kt.). Klientas privalo sumokėti paslaugų teikėjui kainos dalį, proporcingą suteiktoms paslaugoms, ir atlyginti kitas protingas išlaidas, kurias paslaugų teikėjas, norėdamas įvykdyti sutartį, padarė iki pranešimo apie sutarties nutraukimą gavimo iš kliento momento.

Atsakovė raštu pareikalavo ieškovės sustabdyti paslaugų teikimą nuo sekančios dienos – t. y. nuo 2008-11-14, tačiau sumokėjo 16 334,64 Lt ir už kitas 2008 m. lapkričio mėnesį apeliančios atliktas paslaugas pagal ieškovės pateiktą PVM sąskaitą faktūrą. Pažymėtina, kad ieškovė, gavusi raštą dėl paslaugų teikimo sustabdymo, beveik du mėnesius nesiėmė jokių veiksmų – toliau teikė paslaugas ir tik 2009-02-09 paprašė už jas sumokėti, tačiau toks elgesys neatitinka atidaus ir rūpestingo asmens elgesio standarto. Klientui paprašius sustabdyti vykdyti sutartį, o paslaugų teikėjui toliau teikiant paslaugas, tokių veiksmų atlygintinumo rizika tenka pačiam paslaugų teikėjui, nes vienašališkai nustatyti prievolės (mokėti už paslaugas) yra draudžiama. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad atsakovės sutarties vykdymo sustabdymas ir nutraukimas yra teisėti (CK 6.271 straipsnio 1 dalis), ji

*tinkamai atsiskaitė už ieškovės pagal sutartį suteiktas paslaugas, todėl tenkinti ieškinį nėra teisinio pagrindo*⁴⁷.

Apibendrinant šią Klaipėdos apygardos teismo nutartį, darytina išvada, kad teismo argumentacija yra vienareikšmiškai palaikanti CK 6.271 straipsnio 1 dalį. Su teismo pozicija, kad klientui paprašius sustabdyti vykdyti sutartį, o paslaugų teikėjui toliau teikiant paslaugas, tokių veiksmų atlygintinumo rizika tenka pačiam paslaugų teikėjui, nes vienašališkai nustatyti prievolės (mokėti už paslaugas) yra draudžiama, sunku nesutikti, ir šis paslaugų teikėjo argumentas – kad paslaugos dar buvo teikiamos – yra visiškai nepagrįstas jokiomis prievolių teisės nuostatomis.

Kalbant apie kliento teisę vienašališkai bet kada nutraukti sutartį, pabrėžtina, kad lygiai toks pat principas yra įtvirtintas DCFR IV.C. – 2:111 straipsnyje. Šiame straipsnyje pateikiamos tokios nuostatos: 1) klientas gali nutraukti sutartinius santykius bet kuriuo metu apie tai pranešdamas paslaugų teikėjui; 2) paslaugų sutarties nutraukimo pasekmes reglamentuoja DCFR IV.C. – 2:109 straipsnis; 3) kaip sutartis yra nutraukiama be jokios žalos paslaugų teikėjo atžvilgiu, klientas turi apmokėti tik už jau suteiktą paslaugų dalį; 4) paslaugų teikėjas turi teisę į žalos atlyginimą, kiek ta žala yra susijusi su paslaugų sutarties nutraukimo pasekmėmis. Iš šių nuostatų matyti, kad CK ir DCFR kliento teisės vienašališkai nutraukti sutartį nuostatos turinys yra vienodai reglamentuojamas abiejų jurisdikcijų.

Kliento pareigos. Atsižvelgiant į tai, kad paslaugų sutartis yra atlygintinė, iškyla pagrindinė kliento pareiga – kainos sumokėjimas (CK 6.720 straipsnis). Kainos apmokėjimo tvarka ir terminai tradiciškai būna numatyti paslaugų sutarties turinyje. Pažymėtina, kad, kai paslaugos yra pilnai suteiktos, klientas privalo sumokėti visą kainą už jų įvykdymą, tačiau galimas šalių ir kitoks susitarimas. Paslaugų teikimo sutarties šalys susitaria dėl paslaugų kainos nustatymo būdo ir tvarkos. Šioje vietoje šalys taip pat turi atsižvelgti į CK 6.198 straipsnyje pateikiamus kriterijus: 1) jei kaina ar jos nustatymo tvarka sutartyje neaptarta ir šalys nėra susitarusios kitaip, laikoma, kad šalys turėjo omenyje kainą, kurią sutarties sudarymo metu, toje verslo srityje buvo įprasta imti už tokį pat įvykdymą atitinkamomis aplinkybėmis, o jeigu ši kaina neegzistuoja, - atitinkančią protingumo kriterijus kainą; 2) jei sutarties kainą turi nustatyti viena šalis, ir tokiu būdu nustatyta kaina aiškiai neatitinka protingumo kriterijų, tai nepaisant šalių susitarimų sutarties kaina turi būti pakeista

⁴⁷ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 22 d. nutartis c. b. UAB „Nuaras“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, Nr. 2A-965-253/2010, kat. 42.11.1.; 54.1.; 121.21.

protingumo kriterijus atitinkančia kaina; 3) kai kainą turi nustatyti trečiasis asmuo, bet jis to nedaro ir negali padaryti, laikoma, kad protingumo kriterijus atitinkanti kaina yra sutarties kaina; 4) jei kaina turi būti nustatyta remiantis kriterijais, kurių nėra ar kurie išnyko arba negali būti nustatyti, tai kaina nustatoma remiantis artimiausios reikšmės kriterijais. Šios nuostatos yra svarbios tuo atžvilgiu, kad sutarties apmokėjimas yra viena iš esminių sutarties sąlygų, ir ši sąlyga yra vykdytina tik kliento visais atvejais. Nebūtų logikos, jei būtų numatyta galimybė paslaugų teikėjui apmokėti klientui už jo paties teikiamas paslaugas. CK 6.720 straipsnio 2 dalis numato galimybę išimties tvarka keisti sutarties kainą, tačiau būtina atsižvelgti į tai, kad paslaugų sutarties kaina gali būti keičiama vadovaujantis tik pačioje sutartyje nurodytais atvejais.

Keičiant paslaugų sutartyje nurodytą kainą, dažniausiai atsiranda pareiga klientui sumokėti padidintą kainą. Tokia pareiga galima tik tuo atveju, jei paslaugų teikėjas įrodo, kad dėl tinkamo sutarties įvykdymo yra būtina padidinti paslaugų kainą ir kad šio atvejo nebuvo galima numatyti iš anksto. Paslaugų teikėjas privalo pagrįsti aplinkybes ir priežastis tokio kainos padidėjimo, kitaip gali tekti šią riziką prisiimti pačiam.

Kita labai svarbi kliento pareiga, siekiant įgyvendinti tinkamą paslaugų sutarties įvykdymą, tai pareiga atlyginti paslaugų teikėjo išlaidas. Pažymėtina, kad išlaidos gali būti dvejopo pobūdžio: išlaidos, atsiradusios dėl sutarties vykdymo, ir išlaidos, kurios yra kaip netiesioginiai nuostoliai, patiriami vykdant sutartį.

Pirmuoju atveju, išlaidos dėl sutarties vykdymo yra atlygintinos tiek, kiek jų nepadengia kaina (CK 6.720 straipsnio 6 d. 1 sakiny). Ši kliento pareiga detaliau turėtų būti aiškinama taip: paslaugų sutarties kaina taip pat apima ir su paslaugomis susijusias išlaidas: tai reiškia, kad kaina paprastai nustatoma apimant sutarties vykdymo eksploatacines ir kanceliarines išlaidas. Paprastai yra laikoma, kad šias išlaidas klientas turi padengti.

Antruoju atveju, išlaidos yra priskiriamos tiesioginiams nuostoliams, kuriuos paslaugų teikėjas patyrė vykdydamas sutartį. Šie nuostoliai yra atlyginami esant šioms aplinkybėms: nuostoliai turi būti atsiradę dėl nenumatytų aplinkybių, siekiant įgyvendinti sutartį, nuostoliai negali apimti verslo ar profesijos veiklos rizikos ir paskutinė aplinkybė – faktinis negalėjimas įvykdyti sutartį, kai dėl to nėra kalta nei viena paslaugų sutarties šalis.

Kalbant apie kliento pareigas DCFR atžvilgiu, pastebėtina, kad įtvirtintas tik vienas straipsnis, reguliuojantis kliento pareigą informuoti paslaugų teikėją apie numatomus paslaugų vykdymo neatitikimus (DCFR IV.C. – 2:110 straipsnis). Jei klientas sužino informaciją, galinčią turėti įtakos nuostatomis, įtvirtintoms DCFR IV.C. – 2:106 straipsnyje,

klientas turi apie tai informuoti paslaugų teikėją. Jei vis dėl to klientas nesuteikė šios vertingos informacijos paslaugų teikėjui, tokiu atveju, jis gali reikalauti kliento atlyginti nuostolius, jei dėl šių priežasčių paslaugos pabrango, arba reikalauti daugiau laiko paslaugai suteikti – pratęsti terminą sutarties įgyvendinimui (jei toks buvo nustatytas). Pažymėtina, kad klientas šią informaciją gali pateikti ir paslaugų įgyvendinimo metu, tai yra nebūtinai prieš atsirandant sutartiniams santykiams⁴⁸.

Išnagrinėjus paslaugų sutarties šalių teises ir pareigas, akivaizdžiai matyti kliento dominavimas paslaugų teikėjo atžvilgiu. Tiek CK, tiek DCFR paslaugų teikėjo tikslas – tinkamai ir kokybiškai suteikti klientui paslaugas, už kurias klientas yra įpareigotas sutartiniais santykiais jam už tai sumokėti – tai yra kliento pareiga.

⁴⁸ CHEREDNYCHENKO, O., JANSEN, C. E. C., Principles of European Law on Financial Service Contract? *European Review of Private Law*, 2008, Volume 16, No. 3, p. 452.

Prieiga per Internetą:

<http://ssrn.com/abstract=1367747> [žiūrėta 2011-02-01].

III. Paslaugų kaina ir apmokėjimas

Vienas iš pagrindinių paslaugų sutarties bruožų yra tai, kad ji visuomet yra atlygintinė. Paslaugų teikimo sutarties vienai šaliai – paslaugos teikėjui – įvykdžius sutartimi nustatytą įpareigojimą, kitai sutarties šaliai – klientui – atsiranda pareiga apmokėti už suteiktas paslaugas (CK 6.716 straipsnio 1 dalis). Paprastai šalys, sudarydamos paslaugų teikimo sutartį, susitaria ir dėl kainos, kurią klientas įsipareigoja sumokėti už suteiktas paslaugas. Kaina sutartyje gali būti nurodoma labai įvairiai: nurodant bendrą sumą už visas paslaugas, teikiamas pagal sutartį; nurodant valandinį įkainį už teikiamą paslaugą arba nurodant tarifus už kiekvieną atskirą pagal sutartį teikiamą paslaugą. Šalims leidžiama pačioms susitarti dėl apmokėjimo pagal sutartį sąlygų ir tvarkos.

Įstatymas nenustato, kad kaina privalomai būtų aptariama paslaugų sutartyse, tiesiog pasako, kad ji gali būti nustatoma šalių susitarimu. Todėl kyla klausimas, ką daryti tokiu atveju, jei šalys dėl kainos iš anksto nesusitarė, o paslaugos vis dėlto buvo suteiktos. Tokiu atveju taikytinos bendros sutarčių teisės nuostatos, t. y. mokama ta kaina, kuri sutarties sudarymo metu toje verslo srityje buvo įprasta už tokį pat įvykdymą atitinkamomis aplinkybėmis, o jeigu tokia kaina neegzistuoja, mokama kaina, atitinkanti protingumo kriterijus.

Sutarties sudarymo ir vykdymo nuostatos yra kliento interesų prioritetas ir paslaugų teikėjo pareiga suteikti informaciją. Paslaugų sutartimi šalys turi susitarti dėl paslaugų kainos. Informacija apie paslaugos kainą yra viena iš klientui būtinos pateikti informacijos rūšių. Iškilus ginčui dėl konkrečios paslaugos kainos, paslaugos teikėjas turi įrodyti, kad jis tinkamai įvykdė paslaugos teikėjo informavimo pareigą ir klientas pasirinko jo paslaugą, būdamas visapusiškai ir tinkamai informuotas. Jeigu paslaugos kaina paslaugų teikėjo nėra nustatyta fiksuotu dydžiu, tai paslaugos teikėjas turi įrodyti, kokia yra konkreti suteiktos paslaugos kaina. Ši nuostata kildinama iš paslaugos sutarties pobūdžio⁴⁹.

Šalims taip pat nedraudžiama susitarti, kad visą ar dalį kainos klientas sumokės dar prieš pradėdamas teikti paslaugas. Praktikoje neretai paaiškėja, kad paslaugų kaina padidėja jų teikimo metu. Tokiu atveju klientas privalės sumokėti padidėjusią paslaugų kainą tik tokiu atveju, jeigu bus įrodyta, kad kainos padidinimas buvo neišvengiamas, norint tinkamai įvykdyti sutartį, ir kad šalis tokios aplinkybės negalėjo numatyti sutarties sudarymo metu.

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. birželio 8 d. nutartis c. b. UAB „TELE-3“ v. Aistės Laurinaitienės individuali įmonė, Nr. 3K-3-351/2004, kat. 49.1.

Klientas taip pat privalo atlyginti paslaugų teikėjo turėtas išlaidas tiek, kiek tų išlaidų nepadengia paslaugų kaina. Siekiant išvengti ginčų dėl papildomų išlaidų atlyginimo, šalims patartina iš anksto susitarti dėl to, kad už visas papildomas išlaidas (ir kokias konkrečiai) klientas privalės susimokėti atskirai, t. y. nepriklausomai nuo sutartos paslaugų kainos⁵⁰. Paslaugos teikėjas, reikalaudamas apmokėti paslaugas, iškilus ginčui turi įrodyti, kad dėl konkretaus paslaugos įkainio yra susitarta. Vien PVM sąskaitoje - faktūroje esančios mokėjimo sumos nurodymas gali būti nepakankamas. Paslaugos teikėjas privalo įrodyti, kad tinkamai įvykdė informavimo pareigą, šiuo atveju tai reikštų užsakymo priėmimą su konkrečia įvykdymo suma ar konkrečiu tarifu. Būtų neobjektyvu ir nevisapusiška, iškilus ginčui dėl apmokėjimo ir nesant kitų duomenų, kokią konkrečią sumą sutarta sumokėti už paslaugą, vadovautis vien PVM sąskaitoje – faktūroje nurodyta suma, nes yra daugiau svarbių aplinkybių, kurios rodytų suteiktos paslaugos kainą. Tokiu atveju paslaugos teikėjas turėtų pateikti objektyvių įrodymų apie kitiems užsakovams tuo pat metu suteiktų paslaugų įkainius, apie ankstesnę šalių mokėjimų praktiką, jei ji buvo, ar kitų duomenų, kurie rodytų, jog preliminarūs įkainiai sutartyje su šiuo klientu buvo sukonkretinti ir jam žinomi⁵¹.

Šalys dažnai kainą laiko esmine sutarties sąlyga, todėl ją dažniausiai aptaria sutartyje. Nepaisant šio pagrindinio principo, kad paslaugų sutartis visuomet yra atlygintinė, šalys kartais gali šios nuostatos ir neaptarti sutartyje, tokiu atveju turi būti taikomos bendrosios sutarčių normos, o konkrečiau CK 6.198 straipsnis, kuris nustato bendruosius kainos reikalavimus esant sutartiniams santykiams.

Pažymėtina, kad išimtiniais atvejais sutarties kainą gali nustatyti įstatymas (pvz., kai tam tikrų prekių ar paslaugų kainos reguliuojamos valstybės). Todėl šis straipsnis taikomas tik kai šalys sutartyje nei kainos, nei jos nustatymo kriterijų neaptarė. Šalys, nenumatydamas sutartyje kainos ar jos nustatymo kriterijų, omenyje turėjo įprastą kainą, o jeigu tokios kainos nėra – protingą kainą. Įprasta yra kaina, kuri sudarant sutartį sudarymo vietoje atitinkamoje verslo srityje buvo imama už tokias pat prekes, tokias pas paslaugas ir panašiai.

Numatoma ir kita kainos aplinkybė – kaina gali būti arba didinama arba mažinama. Šioje situacijoje yra labai svarbus reikalavimas, kad kaina būtų protinga, leidžia teismui

⁵⁰ TATOL, R. Reikalavimai sutarties turiniui (3). Atlygintinių paslaugų teikimo sutarčių ypatumai. *Vadovas ir pasaulis* [interaktyvus]. 2007, nr. 11, p. 58.
Prieiga per internetą:
<[http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20\(3\).%20ViP%202007%20Nr.%2011.pdf](http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20(3).%20ViP%202007%20Nr.%2011.pdf)> [žiūrėta 2011-02-03].

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. birželio 8 d. nutartis c. b. UAB „TELE-3“ v. Aistės Laurinaitienės individuali įmonė, Nr. 3K-3-351/2004, kat. 49.1.

atsižvelgti į konkrečias aplinkybes ir nustatyti optimalią kainą. Protinga yra kaina, kuri neleidžia nepagrįstai praturtėti nė vienai šaliai ir, atsižvelgiant į visas aplinkybes (įvykdymo kokybę, sutartį vykdančios šalies kvalifikaciją ir pan.), tikrai yra verta mokėti už tam tikras prekes ar paslaugas. Pavyzdžiui, teisinių paslaugų kaina būtų neprotinga, jeigu pradedančio advokato teikiamų paslaugų įkainiai būtų tokie patys ar net didesni už patyrusio ir labai kvalifikuoto advokato įkainius arba už nekokybišką darbą būtų mokama tiek pat kiek ir už kokybišką.

Teismo galimybė kontroliuoti sutarties kainą, kai teisę ją nustatyti turėjusi šalis elgėsi nesąžiningai ir šia teise piktnaudžiaudama nustatė akivaizdžiai neprotingą kainą. Pavyzdžiui, už nekokybiškai suteiktas stomatologines paslaugas gydytojas reikalauja mokėti net daugiau, nei toje vietovėje yra įprastai imama už tokios pat rūšies paslaugas. Ši norma yra imperatyvi ir šalys savo susitarimu negali jos keisti ar panaikinti.

Jei šalys pavedė nustatyti kainą trečiajam asmeniui, tačiau šis savo pareigos nevykdo arba negali įvykdyti, tada suinteresuota šalis gali kreiptis į teismą ir prašyti nustatyti kainą arba ją gali nustatyti viena šalis. Tokiais atvejais turi būti nustatoma protinga kaina. Be abejo, tokiais atvejais pačios šalys gali susitarti ir papildyti savo sutartį numatydamos jos kainą.

Pažymėtina, kad šalys sutartyje gali numatyti tik kainos nustatymo kriterijus, pavyzdžiui, atitinkamų prekių kainas biržoje, skelbiamuose kainų indeksuose, valstybės nustatomas kainas ir panašiai. Tačiau sudarius sutartį tie kriterijai gali išnykti arba nebeklikti dėl kitų priežasčių. Tokiais atvejais jie pakeičiami artimiausiais kriterijais⁵².

Paslaugų sutarčių kainų reguliavimas taip pat yra įtvirtintas ir DCFR. Paslaugų sutarčių bendrųjų nuostatų DCFR IV.C. – 2:101 straipsnyje yra įtvirtinta bendrinė nuostata, kad paslaugų teikėjas turi gauti atlyginimą už jo teikimas paslaugas, kuomet paslaugos teikėjas yra profesionalas ar verslo atstovas. Smulkesnis paslaugų apmokėjimas yra pateikiamas prie kiekvienos paslaugų sutarties rūšį reglamentuojančios dalies, pritaikytas būtent tai paslaugų sutarties rūšiai. Pažymėtina, kad M. B. M. Loos yra apibendrinęs paslaugų apmokėjimo nuostatas. Jo teigimu, paslaugų teikėjas turi apskaičiuoti teikiamų paslaugų kainą, ir ją nurodyti klientui. Tačiau ši norma yra taikoma II knygos 3 skyriaus atveju. Nėra nustatytos bendros pareigos teikti informaciją, susijusią su kaina. Taip yra todėl, kad vienu atveju paslaugų sutarties šalys turi pateikti aiškius susitarimus dėl kainų ar ją apskaičiuoti. Apskaičiavimo būdai taip pat yra keli: nustatyta fiksuota kaina, pagrįstas

⁵² MIKELĖNAS, V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, šeštoji knyga, prievolių teisė*. 1 leid. Vilnius: Justitia, 2003, p. 259.

valandinis atlygis arba nenumatytų priešasčių atlygis. O kitu atveju neįmanoma iš viso jos nustatyti iki sutarties sudarymo - tokiu atveju kaina yra nustatoma pagal įprastą rinkoje tuo metu vyraujančią. Pažymėtina, kad nustatant paslaugų kainą, turi būti vadovaujamasi protingumo principu⁵³.

Apibendrinant paslaugų sutarties normas, kurios reguliuoja kainą ir apmokėjimą, teigtina, kad įstatymų leidėjas įtvirtino gana lanksčią sistemą, kuri taikoma priklausomai nuo paslaugų sutarties objekto ir šalių santykių. Palyginus CK ir DCFR kainą ir jos apmokėjimo tvarką reglamentuojančias normas, matyti, kad nuostatos yra faktiškai tapačios, tik kiek skiriasi jų įtvirtinimo forma. Pavyzdžiui, pagal CK normas, kainos apmokėjimo tvarka ir būdai yra įtvirtinti prie bendrų sutarčių nuostatų, o prie paslaugų sutarčių nuostatų aptarti tik keli specifiniai, tik šiai sutarčių rūšiai būdingi aspektai. DCFR – atvirkščiai, bendrosiose paslaugų sutarčių normose yra įtvirtinta tik nuostata, kad paslaugų teikėjas turi gauti atlygį už suteikiamas paslaugas. Kitos nuostatos, kurios apibrėžia paslaugų apmokėjimo būdus ir tvarką, yra įtvirtintos atskirai kiekviename skyriuje, kuris reguliuoja atskiras paslaugų sutarčių rūšis. Išnagrinėjus CK ir DCFR paslaugų kainos ir apmokėjimo reguliavimą, darytina išvada, kad minėtosios normos sutampa, tik yra skirtingai įtvirtintos.

⁵³ LOOS, M. B. M. *Service contracts*, p. 10 [interaktyvus].
Prieiga per internetą:
<<http://ssrn.com/abstract=1542506>> [žiūrėta 2011-02-15].

IV. Paslaugų sutarčių neįvykdymo teisinės pasekmės

Civilinėje teisėje įtvirtintas sutarties laisvės principas leidžia šalims susitarti dėl sutarties nutraukimo sąlygų ir tvarkos, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties nutraukimo sąlygas ar sutarties nutraukimo tvarkos reikalavimus nustato imperatyviosios teisės normos. Paprastai šalys sutartyje aptaria sutarties nutraukimo faktą, nutraukimo tvarką ir teises pasekmes. Šalių valia dėl sutarties nutraukimo gali būti išreikšta žodžiu, raštu, veiksniu ar kitokia valios išreiškimo forma⁵⁴. Paslaugų sutarties nutraukimą reglamentuoja CK 6.217 straipsnis. Pagal šio straipsnio 1 dalies nuostatą šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties nevykdo arba ją netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Civilinio kodekso 6.721 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad klientas turi teisę bet kada nutraukti atlygintinų paslaugų sutartį, t. y. neprivalo įrodinėti sutarties pažeidimo fakto, o gali pats nuspręsti, kada atsisakyti jam teikiamų paslaugų ir nutraukti sutartį (pvz., žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 11 d. nutartis UAB „Omnitel“ v. UAB „Marijampolės gelžbetonis“ byloje Nr. 3K-3-235/2007 ir kt.). Klientas privalo sumokėti paslaugų teikėjui kainos dalį, proporcingą suteiktoms paslaugoms, ir atlyginti kitas protingas išlaidas, kurias paslaugų teikėjas, norėdamas įvykdyti sutartį, padarė iki pranešimo apie sutarties nutraukimą gavimo iš kliento momento⁵⁵.

Atkreiptinas dėmesys, kad paslaugų teikimo sutarties neįvykdymo rizika dažnai tenka ne paslaugų teikėjui, o būtent pačiam klientui (užsakovui). Neretai pasitaiko atveju, kai šalys sudaro sutartį dėl tam tikrų paslaugų suteikimo, tačiau vėliau paaiškėja, kad nebus įmanoma pasiekti šalių susitaro rezultato arba visiškai suteikti sutartas paslaugas. Todėl paslaugų sutartyse reikėtų vengti formuluočių, kurios leistų daryti prielaidą, kad šalys susitarė dėl konkretaus rezultato, kuris tikrai bus pasiektas.

Vienas iš atlygintinų paslaugų teikimo sutarties ypatumų yra ir jos nutraukimo tvarka. Skirtingai nei kai kurios kitos civilinės sutartys, paslaugų sutartis gali būti nutraukta ne tik šalių susitarimu, bet ir vienos šalies valia, tai yra paslaugų sutartis gali būti nutraukta bet kokių momentu, nepriklausomai nuo to, ar šalys ją vykdo tinkamai.

Klientas turi teisę bet kada nutraukti paslaugų sutartį, nepaisydamas to, kad paslaugų teikėjas jau pradėjo ją vykdyti. Pažymėtina, kad kitos civilinės sutartys paprastai gali būti

⁵⁴ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 22 d. nutartis c. b. UAB „Nuaras“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, Nr. 2A-965-253/2010, kat. 42.11.1.; 54.1.; 121.21.

⁵⁵ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 22 d. nutartis c. b. UAB „Nuaras“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, Nr. 2A-965-253/2010, kat. 42.11.1.; 54.1.; 121.21.

vienašališkai nutraukiamos tik esant ypatingoms sąlygoms, dažniausiai, kai viena iš šalių nevykdo ar netinkamai vykdo savo pareigas pagal sutartį. Tačiau klientas, nutraukdamas sutartį, privalo sumokėti paslaugų teikėjui kainos dalį, proporcingą suteiktoms paslaugoms, ir atlyginti kitas protingas išlaidas, kurias paslaugų teikėjas, vykdydamas sutartį, padarė iki pranešimo apie sutarties nutraukimą gavimo iš kliento momento. Tačiau pats paslaugų teikėjas sutartį gali nutraukti tik dėl svarių priežasčių ir atlygindamas visus kliento dėl to pairtus nuostolius⁵⁶.

Siekiant plačiau atskleisti paslaugų sutarčių neįvykdymo teisinės pasekmes, būtina pažymėti bendrąsias sutarčių nuostatas, kurios esant ginčui yra taikomos, bet neturi būti įrašytos į paslaugų sutarties turinį.

Pagal CK 6.205 straipsnį, sutarties neįvykdymu laikoma bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą. Pagal pateiktą sutarties neįvykdymo apibrėžimą, sutarties neįvykdymu laikomas tiek visiškas sutartinių įsipareigojimų neįvykdymas, tiek bet kuris kitoks sutarties vykdymo trūkumas, pavyzdžiui, sutartinių įsipareigojimų įvykdymas tik iš dalies, praleidus terminą, netinkamoje vietoje, netinkamu būdu ir taip toliau. Sutartis gali būti neįvykdyta dėl pateisinamų arba nepateisinamų priežasčių. Pastaruoju atveju sutarties neįvykdymas (netinkamas vykdymas) yra ne kas kita, kaip jos pažeidimas, lemiantis šalies civilinę atsakomybę. Sutarties neįvykdymo skirstymas į pateisinamą ir nepateisinamą reikšmingas kalbant apie gynybos būdus. Jeigu sutarties neįvykdymas nepateisinamas, kita šalis gali reikalauti atlyginti nuostolius, taip pat taikyti kitokius gynybos būdus. Sutartį, neįvykdytą dėl pateisinamų priežasčių, pavyzdžiui, dėl *force majeure*, kita šalis gali nutraukti, tačiau tokiu atveju negalimas nuostolių atlyginimas⁵⁷.

Pagal CK 6.206 straipsnį, viena šalis negali remtis kitos šalies neįvykdymu tiek, kiek sutartis buvo neįvykdyta dėl jos pačios veiksmų ar neveikimo arba kitokio įvykio, kurio rizika jai pačiai ir tenka.

Pirma, būdama kalta dėl sutarties pažeidimo, šalis negali remtis tuo, kad kita šalis neįvykdžiusi sutarties. Įtvirtinta taisyklė, pagal kurią skolininkas, negalėdamas įvykdyti

⁵⁶ TATOL, R. Reikalavimai sutarties turiniui (3). Atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių ypatumai. *Vadovas ir pasaulis* [interaktyvus]. 2007, nr. 11, p. 58.
Prieiga per internetą:
<[http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20\(3\).%20ViP%202007%20Nr.%2011.pdf](http://www.ecovis.lt/Files/File/R.%20Tatol.%20Reikalavimai%20sutarties%20turiniui%20(3).%20ViP%202007%20Nr.%2011.pdf)> [žiūrėta 2011-02-03].

⁵⁷ MIKELĖNAS, V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, šeštoji knyga, prievolių teisė*. 1 leid. Vilnius: Justitia, 2003, p. 273.

prievolės dėl to, kad ją pažeidė kreditorius, laikomas nepažeidusiu prievolės. Tokiais atvejais, sutarties neįvykdymą pateisina kitos šalies padarytas sutarties pažeidimas, galintis pasireikšti tiek aktyviais tos šalies veiksmais, tiek neveikimu. Tokiais atvejais šalis, dėl kurios kaltės kita šalis neįvykdė sutarties, negali ne tik remtis sutarties neįvykdymu, bet ir jos nutraukti. Pažymėtina, kad dėl vienos šalies veiksmų ar neveikimo, sutarties įvykdymas kitai šaliai gali tapti negalimas tiek visiškai, tiek iš dalies. Jeigu sutarties negalima įvykdyti tik iš dalies, tai pagal šį straipsnį pateisinamas tik tam tikros dalies neįvykdymas, o už kitos dalies neįvykdymą šalis atsako bendraisiais pagrindais.

Antra, šalis gali neįvykdyti sutarties dėl įvykio, kurio atsiradimo rizika tenka kitai šaliai. Tokiais atvejais sutarties neįvykdymas taip pat pateisinamas.

Pagal CK 6.211 straipsnį, sutarties sąlygos, kurios panaikina ar apriboja šalies atsakomybę už sutarties neįvykdymą arba leidžia ją įvykdyti tokiu būdu, kuris iš esmės skiriasi nuo to, kurio protingai tikėjosi kita šalis, negalioja, jeigu tokios sąlygos atsižvelgiant į sutarties prigimtį bei kitas aplinkybes yra nesąžiningos⁵⁸.

Šalies civilinės atsakomybės panaikinimą ar ribojimą reikia aiškinti ir taikyti sistemingai, tai yra kartu su kitomis CK normomis, o būtent su CK 6.186, 6.188 ir 6.252 straipsniais.

Teismui suteikiama teisė sava nuožiūra vertinti ar sutarties sąlygos, panaikinančios ar ribojančios šalies civilinę atsakomybę yra nesąžiningos. Sutarties laisvės principas leidžia šalims susitarti ir tarpusavio civilinės atsakomybės klausimais. Todėl šalys gali riboti ar net panaikinti savo tarpusavio atsakomybę, jei tokie susitarimai nėra aiškiai nesąžiningi ir iš esmės nepažeidžia šalių tarpusavio interesų pusiausvyros.

Sąlygos, panaikinančios arba ribojančios šalies civilinę atsakomybę, gali būti aiškiai išreikštos (pavyzdžiui, nurodant, kad viena šalis neatsako už tam tikrus sutarties pažeidimus, nustatant šalies civilinės atsakomybės dydį - labai mažą konkrečią sumą, mažu sutarties kainos procentu, numatant, kad bus išieškomos tik netesybos, bet ne nuostoliai, nors jie gerokai viršytų netesybas, ir panašiai.) arba numanomos. Vienas iš tokių paslėpto sąlygų nustatymo atvejų minimas ir komentuojamame straipsnyje – tai suteikimas šaliai teisės vienašališkai ir nenustatant jokios atsakomybės įvykdyti sutartį visiškai skirtingu būdu, nei numatyta sutartyje. Pavyzdžiui, turizmo paslaugų sutartyje numatyta, kad kelionė bus

⁵⁸ *Ibidem* p. 282.

aukščiausios klasės laivo vienvietėse kajutėse, tačiau sutartyje numatyta, kad paslaugų teikėjas turi teisę organizuoti kelionių ir kitokios klasės laivu.

Ar tokios sąlygos yra nesąžiningos ir negalioja, teismas sprendžia atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes. Pavyzdžiui, sprendžiant šį klausimą būtina atsižvelgti į sutarties rūšį (komercinė ar vartojimo), pobūdį, sudarymo tvarką (sudaryta derybų ar prisijungimo būdu), tikslą, šalių tarpusavio santykius, jų lūkesčius, ketinimus ir panašiai. Pavyzdžiui, negalima riboti šalies atsakomybės, jei ji teikia paslaugas, kaip profesionalas ir tarp šalių susiklosto pasitikėjimo santykiai (pavyzdžiui, asmens sveikatos priežiūros paslaugų (CK 6.742 straipsnis), teisinių paslaugų teikimo atvejais ir panašiai.).

Pažymėtina, kad kai kuriais atvejais kitos imperatyvios CK normos nustato, kokios sąlygos, ribojančios ar panaikinančios civilinę atsakomybę, yra nesąžiningos. Pavyzdžiui, nesąžiningos yra sąlygos ištrauktos į vartojimo sutartis ir panaikinančios ar ribojančios pardavėjo ar paslaugų teikėjo atsakomybę už žalą, padarytą dėl vartotojo ar kliento gyvybės atėmimo, sveikatos ar turto sužalojimo (CK 6.188 straipsnio 2 dalis 1 punktas); bet kokios sutarties sąlygos, ribojančios ar panaikinančios šalies atsakomybę už nuostolius, padarytus tyčia, taip pat už žalą, padarytą sveikatos sužalojimu ar gyvybės atėmimu, arba neturtinę žalą (CK 6.252 straipsnio 1 dalis). Tačiau reikia turėti omenyje, kad šalies civilę atsakomybę gali riboti įstatymas. Pavyzdžiui, 1929 m. spalio 12 d. Varšuvos konvencija dėl tam tikrų taisyklių, susijusių su tarptautiniais vežimais oru, atliekamais asmens, nesančio susitariančių vežėjų, unifikavimo nustato ribotą civilinę atsakomybę už žalą, padarytą keleivio sužalojimu ar mirtimi⁵⁹.

Atkreiptinas dėmesys į CK 6.212 straipsnį. Jo pirmojoje dalyje teigiama, kad šalis atleidžiama nuo atsakomybės už sutarties neįvykdymą, jei ji įrodo, kad sutartis neįvykdyta dėl aplinkybių, kurių ji negalėjo kontroliuoti bei protingai numatyti sutarties sudarymo metu ir kad negalėjo užkirsti kelio šių aplinkybių ar jų pasekmių atsiradimui. Nenugalima jėga (*force majeure*) nelaikoma tai, kad rinkoje nėra reikalingų prievolei vykdyti prekių, sutarties šalis neturi reikiamų finansinių išteklių arba skolininko kontrahentai pažeidžia savo prievoles. Jeigu aplinkybė, dėl kurios neįmanoma sutarties įvykdyti, laikina, tai šalis atleidžiama nuo atsakomybės tik tokiam laikotarpiui, kuris yra protingas atsižvelgiant į tos aplinkybės įtaką sutarties įvykdymui. Sutarties neįvykdžiusi šalis privalo pranešti kitai šaliai apie šio straipsnio pirmoje dalyje nurodytos aplinkybės atsiradimą bei jos įtaką sutarties

⁵⁹ *Ibidem* p. 283.

įvykdymui. Jeigu šio pranešimo kita šalis negauna per protingą laiką po to, kai sutarties neįvykdžiusi šalis sužinojo ar turėjo sužinoti apie tą aplinkybę, tai pastaroji šalis privalo atlyginti dėl pranešimo negavimo atsiradusius nuostolius. Šio straipsnio nuostatos neatima iš kitos šalies teisės nutraukti sutartį arba sustabdyti jos vykdymą, arba reikalauti sumokėti palūkanas.

Vienu iš atveju, kai sutarties neįvykdymas yra pateisinamas ir už tai netaikoma civilinė atsakomybė, įtvirtinta - CK 6.253 straipsnio 2 dalyje.

Force majeure pripažįstamas įvykis ar veiksmas, kuriam būdingi keturi požymiai. Pirma, sudarius sutartį, atsiranda aplinkybės, kurių nebuvo ją sudarant ir kurių atsiradimo šalis negalėjo protingai numatyti. Jeigu tos aplinkybės jau buvo sudarant sutartį, tai sutartis negalioja, o šalis, galėjusi jas numatyti, šiuo straipsniu negali remtis. Pavyzdžiui, jeigu sudarant sutartį buvo pakankamai požymių, kad valstybėje, kur reikės vykdyti sutartį, gali kilti karas ir šią aplinkybę buvo galima numatyti, kilęs karas negali būti laikomas *force majeure*.

Antra, dėl sudarius sutartį atsiradusių aplinkybių sutarties objektyviai nebegalima įvykdyti. Jeigu dėl tų aplinkybių tik sunkiau vykdyti sutartį, bet objektyviai šitai galima padaryti, šalis gali remtis CK 6.204 straipsniu, bet ne komentuojamu straipsniu.

Trečia, šalis, neįvykdžiusi sutarties, tų aplinkybių negalėjo kontroliuoti ar negalėjo joms užkirsti kelio, tai yra jos atsirado be šalies kaltės ir valios. Pavyzdžiui, nebus laikomas *force majeure* streikas, kuris kilo dėl sutartį neįvykdžiusios šalies padaryto darbo įstatymų pažeidimo arba kurio šalis būtų žengusi sumaniau ir lanksčiau derėdamasi su darbuotojais.

Ketvirta, sutarties neįvykdžiusi šalis nebuvo prisiėmusi tų aplinkybių atsiradimo rizikos. Pavyzdžiui, jeigu tam tikrų prekių rinkos kaina labai svyruoja, tačiau šalis jas vis vien perka už konkrečią sumą, o sudarius sutartį kaina staiga gerokai padidėja, *force majeure* nebus, nes šalis, žinodama padėtį rinkoje, prisiėmė galimą staigaus kainų pasikeitimo riziką⁶⁰.

Kadangi pateikiami tik *force majeure* požymiai ir nenurodytos konkrečios aplinkybės, komentuojamą normą gali detalizuoti pačios šalys, sutartyje išvardindamos konkrečias aplinkybes, kurias jos susitaria laikyti *force majeure*. Sutarčių praktikoje kaip tokios aplinkybės dažniausiai nurodoma karas, sukilimai, riaušės, streikai, valstybės veiksmai (eksporto, importo, draudimas ir pan.), stichinės nelaimės ir taip toliau.

⁶⁰ *Ibidem* p. 284.

Force majeure nelaikoma aplinkybe, jog sutartis neįvykdyta dėl ją privalančios vykdyti šalies kontrahentų padarytų pažeidimų ar dėl finansinių arba materialinių išteklių stokos. Tokia taisyklė nustatyta todėl, kad šioms aplinkybėms nėra būdingi išvardinti *force majeure* požymiai.

Force majeure aplinkybės gali trukti tam tikrą arba neapibrėžtą laiką. Atsižvelgiant į jų trukmę, kyla skirtingi teisiniai padariniai. Jeigu jos trunka ilgai, sutarties paprastai nebeįmanoma įvykdyti, be to kita šalis gali ir prarasti suinteresuotumą. Tačiau kai tos aplinkybės laikinos, sutarties negalima vykdyti tik tam tikrą laiką. Joms išnykus, atsiranda galimybės vykdyti sutartį, aišku, jeigu kita šalis tebėra suinteresuota.

Reglamentuojamas trumpalaikis *force majeure* poveikis. Jeigu tam tikros aplinkybės trunka neilgai, tai šalis, privalanti vykdyti sutartį, atleidžiama nuo sutarties vykdymo taip pat laikinai, tai yra, kol tos aplinkybės yra arba kitokiam laikotarpiui, kuris yra protingas, atsižvelgiant į jų poreikį. Tokiam laikotarpiui šaliai taip pat negali būti taikoma civilinė atsakomybė už sutarties neįvykdymą. Taigi tokiais atvejais sutarties vykdymas paprasčiausiai atidedamas vėlesniam laikui. Pasibaigus laikinam tų aplinkybių poveikiui, sutartis privalo būti vykdoma bendrąja tvarka. Siekiant palengvinti šios normos taikymą, rekomenduotina šalims sutartyje numatyti laikotarpį (pavyzdžiui, 3, 4, 6 mėnesių laikotarpį), kurį turi trukti tos aplinkybės tam, kad jos būtų pripažintos *force majeure* ir šalys būtų atleidžiamos nuo sutarties vykdymo ir civilinės atsakomybės už jos nevykdymą.

Šalies, negalinčios dėl *force majeure* įvykdyti sutarties, pareiga apie atsiradusias nenumatytas aplinkybes informuoti kitą šalį. Įstatymas nenustato tokio pranešimo formos, todėl šitai galima padaryti bet kokia forma, tačiau ji turi atitikti konkrečią situaciją (pavyzdžiui, dėl *force majeure* sutrikus pašto darbui, reikia naudoti patikimesnes ir operatyvesnes ryšio priemones). Konkretų terminą, per kurį reikia apie tas aplinkybes informuoti kitą šalį, gali nustatyti sutartis. Jeigu sutartyje šis terminas neapertas, reikia pranešti kitai šaliai per protingą terminą, atsižvelgiant į konkrečią situaciją. Pavyzdžiui, jeigu dėl karo veiksmų šalis negalėjo naudotis jokiais ryšių priemonėmis, toks pranešimas turi būti išsiųstas nedelsiant, atsiradus pirmai galimybei pasinaudoti kokia nors ryšio priemone. Laiku neinformavus kitos šalies apie atsiradusias aplinkybes, dėl kurių negali įvykdyti sutarties, šalis atsako už nuostolius, kuriuos kita šalis patiria laiku negavusi pranešimo. Tačiau už kitokius nuostolius neatsako, jeigu *force majeure* tikrai yra.

Force majeure pateisina sutarties neįvykdymą ir panaikina sutarties neįvykdžiusios šalies civilinę atsakomybę. Tačiau ši norma neatima iš kitos šalies galimybės imtis gynybos

priemonių, kurios nėra civilinė atsakomybė, todėl komentuojamo straipsnio ketvirtoje dalyje leidžiama kitai šaliai pasinaudoti teise nutraukti sutartį, sustabdyti sutarties vykdymą taip pat reikalauti sumokėti palūkanas savomis lėšomis, kuriomis naudojosi kita šalis. Jeigu dėl *force majeure* sutartis nutraukiama, taikoma restitucija (CK 6.127, 6.145 – 6.153 straipsniai)⁶¹.

Nagrinėjant DCFR paslaugų sutarties neįvykdymo teisinių pasekmių aspektu, pažymėtina, kad paslaugos nutraukimas pirmiausiai turėtų būti laikomas kaip kliento teisė atsisakyti teikiamų paslaugų. M. B. M. Loos, teigdamas, kad DCFR IV.C. knygos 2:111 straipsnyje įrašytą žodį „nutraukti“ vis dėlto reikėtų traktuoti kaip kliento teisę atsisakyti (angl. – *renounce*) sutarties, nors paslaugų teikėjas yra pajėgus teikti paslaugas. Klientas, siekiantis vienašališkai nutraukti sutartį, privalo pranešimu informuoti paslaugų teikėją apie šį ketinimą. Jei paslaugos sutarties nutraukimas yra pateisinamas, klientas neturi teisės prašyti kliento atlyginti žalą.⁶²

Iš esmės kalbant apie sutarties neįvykdymą CK ir DCFR atžvilgiu, esminės normos vėl gi sutampa. Apibendrinant paslaugų sutarties neįvykdymo teisinių pasekmių pobūdį, darytina išvada, kad paslaugų sutarties neįvykdymas dažnu atveju tiesiogiai priklauso ir nuo kliento, kas reiškia, kad paslaugų teikėjas nėra visais atvejais atsakingas už sutarties neįvykdymo teises pasekmes. Kartais ši situacija susiklosto dėl kliento abejingumo, dėl kliento informacijos nesuteikimo paslaugų teikėjui, dėl ko objektyviai tampa neįmanoma įvykdyti sudarytą paslaugų sutartį.

Atkreiptinas dėmesys, kad dažniausiai susiklosčius situacijai dėl paslaugų sutarties neįvykdymo teisinių pasekmių, viena iš paslaugų sutarties šalių kreipiasi į teismą, siekiant nustatyti ir išsireikalauti kitos šalies atsakomybę, o jei reikia, ir nuostolių padengimą. Tokiu atveju, teismas nuosekliai išnagrinėja sudarytos paslaugų sutarties turinį, paslaugų sutarčių bei bendruosius sutarčių reglamentavimo principus, įvertinęs ginčo dalyką ir jo egzistavimo faktinę aplinkybę, išnagrinėja ginčą ir nustato tolimesnę paslaugų sutarties santykių eigą tarp paslaugų teikėjo ir kliento, tai yra - nustatydamas vieną iš šalių kalta dėl ginčo dalyko ir nuostolių atlyginimo tvarką.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, paslaugų sutarčių neįvykdymo teisinės pasekmės yra aktualios tiek paslaugų teikėjui, tiek klientui, nes tai gali turėti tiesioginės neigiamos įtakos

⁶¹ *Ibidem* p. 284.

⁶² LOOS, M. B. M. *Service contracts*, p. 13 [interaktyvus].

Prieiga per internetą:

<<http://ssrn.com/abstract=1542506>> [žiūrėta 2011-02-15].

kiekvienos iš šių šalių interesams, bei pridaryti nemenkos žalos, kuri teismui ar sudarytos paslaugų teikimo sutarties sąlygoms numčius turi būti atlyginta. Kitas svarbus aspektas apibendrinant paslaugų sutarčių neįvykdymo teisinės pasekmes, yra kliento teisė vienašališkai bet kada nutraukti sutartį, kas pagal Europos Sąjungos teisės įstatymų leidėjus turėtų būti reglamentuojama kaip teisė atsisakyti teikiamų paslaugų.

Išvados

1) Atsižvelgiant į tai, kad paslaugų sutartis gali turėti daug rūšių, nuo kurių priklauso ne tik jos taikymo ypatybės, bet ir teisinės prigimties kvalifikacija, sudėtinga pateikti tikslų, išsamų, visas paslaugų sutarties rūšis apimantį paslaugų sutarties apibrėžimą. Pirminę paslaugų sutarties sąvoką įtvirtina tiek CK, tiek DCFR normos, tačiau minėtoji sąvoka nėra labai konkretaus ir tikslaus nusakomojo pobūdžio, kuri pateiktų šio instituto vieningą apibrėžimą. Paslaugų sutarties sąvoka yra pateikiama ne apibūdinant tiksliai, kas tai yra, o teisiškai šį institutą kvalifikuojant, nes būtent paslaugų sutarties kvalifikuojamieji požymiai atskleidžia šio instituto esmę. Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, teigtina, kad CK ir DCFR normų leidėjai turėtų išsamiau apibrėžti paslaugų sutarties sąvoką, tokiu būdu labiau ją atribodami nuo kitų sutarčių rūšių.

2) Pažymėtina, kad nagrinėjant CK ir DCFR paslaugų sutarties nuostatas, pastebėtinai akivaizdus Europos jurisdikcijos derinimas. Galima drąsiai teigti, kad Europos Sąjungos teisės aktų leidėjų tikslas - užtikrinti didesnę teisėkūros proceso nuoseklumą, aukštesnės kokybės reglamentavimą bei teisės harmonizavimą Europos Sąjungos valstybių narių mastu, yra sėkmingai įgyvendinamas, nes dauguma nuostatų, įtvirtintų CK ir DCFR, reglamentuojančių paslaugų sutarties institutą sutampa, ar turi daug panašumų. Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad siekis harmonizuoti Europos Sąjungos valstybių narių teisinį reguliavimą yra našus, perspektyvus ir jau akivaizdžiai pastebimas lyginant konkrečias teisės normas.

3) Nagrinėjant paslaugų sutarties atribojimą nuo kitų sutarčių, atkreiptinas dėmesys į sutarties turinį, požymius, sutarties objektą, santykius tarp paslaugų teikėjo ir kliento, tačiau šie požymiai, lyginant su kitomis sutarčių rūšimis yra tokie patys ar labai panašūs, todėl dėl išsamaus teisinio reglamentavimo nebuvimo, paslaugų sutarčių sudarymas ir aiškinimas praktikoje neretai sukelia nemažai problemų. Dėl minėtų spragų ir sutarties turinio neišbaigtumo, kartais kyla abejonių dėl pačios sutarties rūšies: ar tai turėtų būti paslaugų sutartis, ar rangos ar dar kitokio pobūdžio. Darytina išvada, kad atlygintinų paslaugų teikimo sutartys savo prigimtimi yra panašios į daugelį kitų ir kad praktikoje sutarčių atribojimas yra problemiškas. Nežinia, ar įstatymų leidėjai pasirinko tokį lakonišką reguliavimą dėl to, kad

jiems atrodė, jog šie požymiai pakankamai detalai apibūdina sutarties rūšį, ar paliko jų aiškinimą teismų diskrecijai. Vis dėl to, norint atriboti paslaugų teikimo sutartį nuo kitų, būtina atsižvelgti į kelis atskirus paslaugų aspektus: paslaugų objektą, pavaldumo santykius tarp sutarties subjektų.

4) Nagrinėjant paslaugų sutarties šalių santykius, pažymėtina, kad jos šalimis gali būti visi civilinių teisinių santykių dalyviai: tiek fiziniai, tiek viešieji bei privatieji juridiniai asmenys. Sudarydamos paslaugų sutartį, šalys nusistato tarpusavio santykius, reikalavimus bei įsipareigojimus ar teises, sudarydami sutartis pagal atskiras sutarčių rūšis, o konkrečiau – šios bendrosios nuostatos taikomos ir paslaugų teikėjo ir kliento paslaugų teikimo sutartiniuose santykiuose.

Kalbant apie paslaugų sutarčių šalių santykius, pažymėtinas vienas iš pagrindinių civilinės teisės principų - sutarties laisvės principas, kuris reiškia paslaugų sutarties šalių teisę rinktis sudaryti sutartį ar jos nesudaryti, laisvę savarankiškai nustatyti jos turinį bei formą, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties sąlygas ar jos turinį nustato imperatyvios įstatymų normos arba tam tikrų sąlygų reikalauja gera moralė, viešoji tvarka ar teisės principai. Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad teikiant paslaugas, šalių pareigų ir teisių apibrėžtumas yra viena iš esminių sąlygų, siekiant geriausių ir efektyviausių rezultatų, įgyvendinant paslaugų teikimo sutartį.

5) Išskirtinis paslaugų sutarties principas - kliento specifinė teisė bet kuriuo paslaugų sutarties įgyvendinimo momentu vienašališkai nutraukti sutartį. Ši nuostata reiškia, kad klientas neprivalo įrodinėti sutarties pažeidimo fakto, o gali pats nuspręsti, kada atsisakyti jam teikiamų paslaugų ir nutraukti sutartį. Tačiau šis principas yra priskirtinas sutarties nutraukimo nuostatoms nors, atkreiptinas dėmesys, kad šis punktas turėtų būti išskirtas į atskirą paslaugų atsisakymo skirsnį, kai klientui teikiamos paslaugos tiesiog nebėra aktualios ar būtinos, siekiant išvengti neteisingų ar klaidinančių paslaugų sutarties aiškinimo padarinių. Sutarties nutraukimu turėtų būti laikoma aplinkybė, kai sutartis yra nutraukiama dėl paslaugų teikėjo nekokybiškų paslaugų ar kitokių faktų, kurie neatitinka sutarties sąlygų. Taip pat būtina pabrėžti, kad nutraukti sutartį gali ir paslaugų teikėjas, jei klientas nevykdo savo įsipareigojimų, kurie yra apibrėžti sutartyje ir be kurių paslaugos teikėjas objektyviai negali vykdyti paslaugų teikimo sutartyje įtvirtintų įsipareigojimų. Dėl šių priežasčių CK 6.721 straipsnio nuostatos turėtų būti vadinamos ne „vienašaliu paslaugų sutarties nutraukimu“, o

„kliento teise atsisakyti teikiamų paslaugų“. Pažymėtina, kad šis principas taikomas tik paslaugų sutartims ir nėra įtvirtintas kitų rūšių sutarčių reguliavime.

6) Nors teisės teorijoje ir daugelio valstybių praktikoje vyrauja nuostata, kad paslaugų sutarties šalys yra laisvos ir beveik neribojamos sudarydamos sutartinius santykius, dažnai šie santykiai baigiasi ginču dėl kaž kurios iš šalių kaltės ar netinkamo sutarties įgyvendinimo. Atsižvelgiant į paslaugų įvairovę, šalių interesus ir apibendrinant paslaugų sutarčių instituto taikymą vadovaujantis CK ir DCFR nuostatomis, darytina išvada, kad šis institutas yra tobulintinas, siekiant labiau išgryninti paslaugų sutarties sąvoką, detalizuojant taikymo principus, vadovaujantis aktualia teismų praktika bei vis plečiantis paslaugų sferai, - o tai daro įtaką didėjantiems šalių poreikiams bei atsakomybei.

Literatūros sąrašas

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas patvirtintas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymu 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr.VIII-1864 (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262);
2. 2006-12-12 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2006/123/EC dėl paslaugų vidaus rinkoje. OL, 2006, L 376, p. 36;
3. Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymas. Valstybės žinios, 2009, Nr. 153-6901;
4. Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1998, Nr. 32-852;
5. 2004 metų UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principai (UNIDROIT *Principles of International Commercial Contracts*). Neformali tarptautinė civilinės teisės kodifikacija;
6. 2002 metų Europos sutarčių teisės principai (*Principles of European Contract Law*). Neformali tarptautinė civilinės teisės kodifikacija;
7. 2010 m. liepos 1 d. Europos Komisijos (EK) Komisijos žalioji knyga Nr. 348 dėl politinių galimybių sukurti Europos sutarčių teisę vartotojams ir įmonėms;
8. 2009 m. kovo 19 d. Europos Sąjungos komiteto DCFR ataskaita;
9. 2010 balandžio 26 d. Europos Komisijos (EK) sprendimas Nr. (2010/233/ES) dėl Europos sutarčių teisės bendros principų sistemos ekspertų grupės įkūrimo.

Specialioji literatūra:

1. BARENDRECHT, M., et al. Study Group on a European Civil Code. Principles of European Law. Service Contracts. Oxford: Oxford University Press, 2007;
2. Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Aequis Group), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, interim outline Edition, Munich, Sellier: European Law Publishers, 2008;
3. MIKELĖNAS, V., et al. *Civilinio kodekso šeštosios knygos „Prievolių teisė“ pirmo tomo komentaras*. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2003;

4. MIKELĖNAS, V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996;
5. TATOL, R. Reikalavimai sutarties turiniui (3). Atlygintinių paslaugų teikimo sutarčių ypatumai;
6. VYŠNIAUSKAS, G. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartis. *Psichiatrijos žinios*, 2002, Nr. 4;
7. STANISLOVAITIS, R. *Lietuvos komercinė teisė*. Vilnius: UAB „Ekonomikos mokymo centras“, 2003;
8. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009;
9. AMBRASIENĖ, D. Civilinė teisė, prievolių teisė: vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2006;
10. CHEREDNYCHENKO, O., JANSEN, C. E. C., Principles of European Law on Financial Service Contract. *European Review of Private Law*, 2008, Volume 16, No. 3;
11. NEKROŠIUS, I.; NEKROŠIUS, V.; VĖLYVIS, S. *Romėnų teisė*. 2-asis leid. Vilnius: Justitia, 1999;
12. A Dictionary of Law. Edit. Martin, E. A.; Law, J. 6th ed. United States: Oxford University Press, 2006;
13. LOOS, M. B. M. *Service contracts* [interaktyvus].
Prieiga per internetą:
<http://ssrn.com/abstract=1542506>;
14. VAIŠVILA, A. Teisės teorija: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. spalio 19 d. nutartis c. b. UAB „Meilina ir KO“ v. UAB „Naderna“, Nr. 3K-3-494/2005 kat. 54.1; 36.1;
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. liepos 9 d. nutartis c. b. uždaroji akcinė bendrovė „IMG Company“ v. A. M., Nr. 3K-3-335/2010, kat. 36.1; 42.9; 42.10; 54.1;
3. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. liepos 12 d. sprendimas c. b. UAB „Addvisors“ v. Vopium A/S, Nr. 2-1711-560/2010, kat. 21.4.2, 36.1, 42.5, 42.11.3, 54, 116.1, 130.1.1;

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis c. b. AB DnB NORD bankas v. P. A. B., Nr. 3K-3-559/2010, kat. 54;
5. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 5 d. nutartis c. b. UAB „Būsto paskolų draudimas“ v. UAB „Omnitel“, Nr. 2A⁴⁶-232/08, kat. 42.5.; 42.6.; 54.1;
6. Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugpjūčio 24 d. Nutartis c. b. UAB „Derus“ v. I. S., Nr. 2A-581-227/2010, kat. 35.4; 42.3; 42.11.1; 54; 121.15; 121.21;
7. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 22 d. nutartis c. b. UAB „Nuaras“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, Nr. 2A-965-253/2010, kat. 42.11.1.; 54.1.; 121.21;
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. birželio 8 d. nutartis c. b. UAB „TELE-3“ v. Aistės Laurinaitienės individuali įmonė, Nr. 3K-3-351/2004, kat. 49.1.;
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. birželio 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *G. Š. v. E. M. individuali įmonė „(duomenys neskelbtini)“*, Nr. 3K-3-704/2001, kategorija 45;
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. spalio 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Ž. B. individuali įmonė „Sėkmės sistemos“ v. AB „Lietuvos telekomas“*, Nr. 3K-3-927/2001, kategorija 31.4; 37.6; 37.7; 37.9; 39.6.1.;49.1;
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1998 m. balandžio 15 d. nutartis, civilinėje byloje *Valstybinio socialinio draudimo valdybos Visagino miesto skyrius v. UAB „Rina“*, Nr. 34-21/1998, kategorija 21;
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 2 d. nutartis, civilinėje byloje *Ž. S. v. H. C.*, Nr. 3K – 7 – 23/2000, kategorija 43;
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. balandžio 3 d. nutartis, civilinėje byloje *AB „Turto bankas“ v. UAB „Vaidluvė“*, Nr. 3k-3-406/2000, kategorija 14;
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. lapkričio 8 d. nutartis, civilinėje byloje *I. B. v. A. G. ir kt.*, Nr. 3K-3-1145/2000, kategorija 42;
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. rugsėjo 24 d. nutartis, civilinėje byloje *K. G. v. L. P.*, Nr. 3K-3-837/20001, kategorija 15.2.1.1.

Kiti šaltiniai:

1. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus].
Prieiga per internetą:
<<http://www.lki.lt/dlkz/>>;
2. http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ger_lt.htm;
3. Principles of European Contract Law.
Prieiga per internetą:
http://www.sgecc.net/pages/en/texts/index_draft_articles.htm ;
4. http://www.ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_gib_lt.htm;
5. UNIDROIT *Principles of International Commercial Contracts 2004* [interaktyvus].
Prieiga per internetą:
<<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm>>;
6. *The Principles of European Contract Law Parts I and II* [interaktyvus].
Prieiga per internetą:
<http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/>.

Santrauka

Paslaugų sutartys: CK ir DCFR palyginimas

Paslaugų sutartys – civiliniuose santykiuose dažnai naudojama teisinė priemonė, kuria siekiama nustatyti priešpriešinius išipareigojimus tarp paslaugų teikėjo ir kliento. Nepaisant kasdienio paslaugų vartojimo, šis institutas yra laikomas vienu iš prievolių ir civilinių teisių bei pareigų atsiradimo pagrindų, todėl jurisdikcijoje yra išskiriamas į atskirą reglamentavimo skirsnį. Tačiau, kaip yra matoma iš magistrinio darbo analizės, paslaugų sutartis pasižymi sudėtinga konstrukcija, nėra apibrėžtos universalios paslaugų sutarties sąvokos. Todėl neretai kyla ginčų tarp paslaugų sutarties šalių, aiškinantis tarpusavio teises ir pareigas.

Magistrinio darbo tema analizuota remiantis šiais paslaugų sutartinius santykius reglamentuojančiais šaltiniais: CK ir DCFR. Analizė atliekama lyginamuoju metodu, lyginant CK paslaugų sutarties nuostatas su DCFR šį institutą reglamentuojančiomis nuostatomis. Darbe buvo lyginamos nuostatos, reguliuojančios paslaugų sutarties sąvoką, šalių santykius, paslaugų kainos nuostatas bei paslaugų sutarties neįvykdymo teises pasekmes.

Iš atliktos analizės matyti, kad dauguma CK ir DCFR paslaugų sutarties reglamentuojančių normų iš esmės sutampa, tam didelę reikšmę turėjo pastangos suvienodinti Europos Sąjungos valstybių narių teisinį reguliavimą. Tačiau yra ir nemažai esminių skirtumų, kurie atsiranda, pavyzdžiui, dėl paslaugų sutarties instituto objekto ar kito požymio.

Summery

Contracts of Services: the Civil Code Compared to the Draft Common Frame of Reference

Service contracts - legal instrument often used in civil relations which seeks to establish set-off obligations between the provider and client. Despite the daily consumption of services, this institute is considered one of the obligations and civil rights and obligations incurred, and thus has jurisdiction over isolated in a separate section of the regulation. However, as is seen from the master work of analysis, the Service Agreement has a complex structure and there is no universal service contract term definition. Therefore, often a dispute arises between contractors, interpreting the mutual rights and obligations.

Master's thesis analyzed on the basis of these services contractual relationship governing sources: the Civil Code and the Draft Common Frame of Reference. Analysis carried out a comparative approach, comparing the contract service provisions of the Civil Code with the provisions of Draft Common Frame of Reference. The paper compares the provisions governing the concept of a service contract, the parties' relationship, service and price of the service contract to fulfill the legal consequences.

This analysis shows that most of the Civil Code and Draft Common Frame of Reference provisions essentially are the same. this was of great importance to unify European Union Member States legal regulation. However, there are many significant differences that occur, for example, an object of the service contract institute or any other character.